

Universitatea Babeș- Bolyai, Cluj- Napoca

Facultatea de Istorie și Filozofie

Școala doctorală "Istorie, civilizație, cultură"

SAPIENZA
UNIVERSITÀ DI ROMA

Sapienza, Università di Roma

Dottorato di Ricerca In Storia Dell'Arte

(Scuola dottorale in Scienze dell'interpretazione e della produzione culturale)

**ELEMENTE DE ARHITECTURĂ EUROPEANĂ ÎN
TRANSILVANIA (1200-1900): INFLUENȚE, REPREZENTARE SOCIALĂ,
PATRIMONIU**

Rezumat

Coordonatori:

Prof. univ. Dr. Ioan-Aurel POP

**Prof.ssa Maria Novella BARBOLANI DI
MONTAUTO**

Doctorandă:

Ioana FILIPESCU

Universitatea Babeș- Bolyai, Cluj- Napoca

Facultatea de Istorie și Filozofie

Școala doctorală "Istorie, civilizație, cultură"

Sapienza, Università di Roma

Dottorato di Ricerca In Storia Dell'Arte

(Scuola dottorale in Scienze dell'interpretazione e della produzione culturale)

**ELEMENTE DE ARHITECTURĂ EUROPEANĂ ÎN
TRANSILVANIA (1200-1900): INFLUENȚE, REPREZENTARE SOCIALĂ,
PATRIMONIU**

Rezumat

Coordonatori:

Prof. univ. Dr. Ioan-Aurel POP

Prof.ssa Maria Novella

BARBOLANI DI MONTAUTO

Doctorandă:

Ioana FILIPESCU

Cuprins

Introducere:	5
Argument, contextul problemei	5
Problema de cercetare.....	5
Atribuirea iconografică a celor două mozaicuri.....	6
Aspecte tehnice	7
Maestrii lombarzi itineranți și Abația de la Montecassino în epoca de aur a lui Dezideriu.....	7
Villard de Honnecourt.....	9
Motivare și obiectiv	9
Obiectivul cercetării și întrebări.....	11
Bibliografia utilizată	12
Bibliografie relativă la istoria castelelor din Transilvania	12
Bibliografie generală relativă la castele și vile europene.....	12
Tratate de arhitectură și difuzarea publicațiilor de arhitectură.....	12
Structura	12
I. Istoriografia	15
I.a. Probleme referitoare la evoluția castelelor și supoziții	15
I.b. Întrebări și ipoteze	16
I.c. Lacună bibliografică.....	17
II. Teorie	18
II.a. Concept personal nr. 1	18
II.b. Concept personal nr. 2.....	18
III. Metodologia.....	18
III.a. Instrumente.....	18
III.b. Analiza materialului bibliografic, de arhivă și documentația fotografică	19
IV. Rezultate	20

Concluzii	21
Rezultate	21
Bibliografia	22
Fonduri de arhivă	22
Cărți	22
Contribuții	35
Resurse on-line	36
Articole	37
Prevederi legislative	41
Teze	41
Hărți	42
Conference Proceedings	42
Materiale on-line	43
Documentare Fotografică	49

Introducere:

Argument, contextul problemei

Scopul lucrării de față este documentarea influențelor europene asupra arhitecturii palatelor ruinate sau într-o stare avansată de degradare.

Spațiul geografic ce include edificiile ce vor fi studiate se împarte în următoarele subdiviziuni: Transilvania cu județele: Alba, Bistrița Năsăud, Brașov, Cluj, Covasna, Harghita, Hunedoara, Mureș, Sălaj, Sibiu; Banatul cu județele: Arad, Caraș Severin, Timiș; Crișana cu județul Bihor; Maramureș cu județele Maramureș și Satu Mare. Va fi urmărită evoluția castelelor începând cu secolul al XV-lea până în secolul al XX-lea.

Modificările survenite de-a lungul timpului se datorează unor cauze centrale cu variațiuni colaterale: rațiuni de protecție și necesități de reprezentare. Având în vedere varietatea de etape de construcție se propune o lectură a structurii clădirilor ce începe de la alcătuirea pivniței până la structura șarpantei.

Un număr important de clădiri păstrează structura de fortăreață cu planul pătrat cu bastioane de colț de influență italiană și franceză care a fost modificată în prima jumătate a secolului al XVIII-lea când un număr considerabil de aristocrați întreprind călătoriile de studii la curțile europene cele mai importante, influențând astfel gusturile locale.

Problema de cercetare

Bibliografia actuală referitoare la castelele ruinate sau într-un stadiu avansat de degradare necesită o nouă restructurare și revizuire.

În anul 1965 a fost inițiat un proiect de restaurare de către Institutul Monumentelor Istorice, abandonat ulterior în anul 1977. Documentarea întreprinsă de către echipa de cercetare se conservă în Arhiva de Stat din București.

Materialul bibliografic actual referitor la construcția castelelor nu include perspectiva interpretării prin tipăriturile și tratatele de arhitectură folosite de arhitecții și nobilii itineranți la modificarea fațadelor sau structurii edificiilor.

Principalele referințe bibliografice prezintă doar un episod din istoria castelelor când au fost angajați arhitecți italieni sau austrieci. Lucrarea de față ia în considerare și aportul adus de arhitecții francezi, germani și greci, incluzând astfel și perioada ce precede construcția efectivă a castelelor când pe teritoriul lor erau active comunități mănăstirești.

În prima jumătate a secolului al XIII-lea călugărul sau arhitectul itinerant Villard de Honnecourt întreprinde o călătorie prin Europa ajungând până în Ungaria. Din fericire jurnalul său de călătorie a supraviețuit până în zilele noastre, iar una din paginile acestuia conservă imaginea unui mozaic pavimental atribuit de către Virgil Vătășianu și Grigore Ionescu Catedralei de la Alba Iulia. Aceleași modele geometrice: un cerc cu 4 elipse și o structură regulată de forme geometrice au fost descoperite la mănăstirea benedictină Bizere de la Frumușeni din Județul Arad.

Este vorba de un fenomen izolat sau de un atelier de meștri pietrari activ la sfârșitul secolului al XI-lea- începutul secolului al XII-lea în zona Albei Iulii și Aradului?

Care sunt modelele folosite de meștrii pietrari și care este arhetipul celor două mozaicuri?

Care erau metodele prin care se preda arhitectura în Evul Mediu? Existau cărți cu modele și cum se explică jurnalul lui Villard de Honnecourt?

Atribuirea iconografică a celor două mozaicuri

În urma săpăturilor arheologice întreprinse de Adrian Rusu și Ileana Burnichioiu se pare că Mănăstirea Bizere de la începutul secolului al XIII-lea era custodită de călugări benedictini, însă rămân anumite aspecte neclarificate. Pentru a determina proveniența mozaicului este necesară analiza programului arhitectural al centrului benedictin din aceeași perioadă: Mănăstirea Abatelui Dezideriu din Montecassino de la sfârșitul secolului al XI-lea. Cronicarul Leo di Ostia consemnează utilizarea unui atelier de meșteri bizantini însărcinați să decoreze pavimentul bazilicii cu un mozaic. Mănăstirea desideriană nu mai supraviețuiește, însă imaginea mozaicului a fost reprodusă de istoricul Erasmo Gattola în 1713 într-o gravură ce include formele geometrice bizantine. Arhetipul celor 3 bazilicii: cea de la Montecassino, Alba Iulia și Bizere se circumscrie unui model grecesc folosit începând cu secolul al V-lea d.Ch.. Cel mai probabil meștrii mozaicari au fost trimiși din Bizanț în contextul socio-politic din secolele XI-XII când

Ducele Geza (1044 ca.- 1077) se căsătorește cu o prințesă bizantină și ulterior cununia fiicei Regelui Ladislau, Irina, cu moștenitorul tronului bizantin, Ioan al II-lea Comnenul (1087-1143).

În a doua jumătate a secolului al XI-lea Abatele Dezideriu inițiază modificări majore în complexul mănăstiresc de la Montecassino. Astfel este construită o nouă bazilică la care au lucrat ateliere de maeștri ce proveneau din Lombardia, Amalfi și Bizanț.

Aspecte tehnice

Mozaicul de la Bizere cuprinde forme geometrice în Opus sectile și Opus tessellatum, precum și forme animale în Opus vermiculatum în două spații ce par să fi fost nava centrală și absida sudică. Cei doi arheologi care au întreprins săpăturile in situ, Adrian Rusu și Ileana Burnichioiu, au avansat ipoteza că edificiul era o bazilică romanică cu 3 nave, cor rectangular flancat de 2 abside semicirculare laterale.

Modelele geometrice similare celor din jurnalul lui Villard de Honnencourt și celor din pavimentul de la Montecassino au fost găsite disperate pe întreaga suprafață a fostei bazilici de la Frumușeni.

Săpăturile arheologice nu au clarificat dacă mozaicul de la Bizere este de proveniență medievală sau este vorba despre spolia dintr-o vilă antică. Având în vedere că bazilica de la Bizere a fost construită în secolul al XI-lea, cel mai probabil mozaicul coincide cu perioada de edificare a bisericii. Dacă mozaicul de la Bizere a fost realizat de maeștri bizantini, cel mai probabil aceștia au folosit tehnica pavimentelor antice grecești.

Pe lângă aspectele tehnice legate de mozaic e necesară și o clarificare a detaliilor arhitectonice ale bazilicii de la Bizere.

Maeștrii lombarzi itineranți și Abația de la Montecassino în epoca de aur a lui Dezideriu

În timpul așa spusei “epoci de aur” din timpul Abatelui Dezideriu dintre anii 1058- 1087 este construită o nouă biserică cu ajutorul maeștrilor trimiși din Bizanț, Lombardia și Amalfi. Cel mai probabil mare parte din mănăstirile benedictine din lumea creștină erau organizate după modelul celei de la Montecassino, incluzând și cazul de la Bizere.

Munca meșterilor era organizată în jurul abatelui cum era prevăzut de regula Sfântului Benedict și era evitată orice formă de afirmare personală. Exemplul de la Montecassino este probabil urmat și în cele două cazuri de la Bizere și Alba Iulia din a doua jumătate a secolului al XI-lea-prima jumătate a secolului al XII-lea.

Imaginea mănăstirii lui Dezideriu este păstrată în două surse contemporane: poetul și prietenul abatelui, Alphanus, Arhiepiscop de Salerno (1058-1085), în poemul "De situ, constructione ac renovatione Casinensis coenobii: Migne, PL CLXLVII, pp.1234-1238", și cronica lui Leo di Ostia. Complexul mănăstiresc al Abatelui Dezideriu dispărea în timpul cutremurului din 1349, însă planurile supraviețuiesc în desenele arhitecților renascentiști Antonio și Battista da Sangallo și reconstrucția mozaicului pavimental din 1713 datorată lui Erasmo Gattola. Utilizând aceste surse, Willard, Henry M. e Conant, Kenneth J. întreprind în 1935 o reconstrucție grafică a complexului monastic din timpul lui Dezideriu în care este vizibilă o bazilică paleocreștină inspirată de Bazilica Sfântului Petru de la Roma, conținând o navă principală și două laterale, o absidă semicirculară flancată de două laterale. Complexul includea alături de bazilică, un spațiu destinat adăpostirii călugărilor, un refectoriu și un atriu. Aspectul general era de fortăreață.

Având în vedere proiectul edilitar inițiat de Abatele Dezideriu cu ajutorul meștrilor din zone îndepărtate de Lazio este nevoie de o clarificare a circulației constructorilor acelor vremuri. Un istoric bizantin din secolul al VI-lea, Procopio, evoca două metode: contactul direct cu imaginea (eye witness) și ascultarea descrierii (ekfrasis). Călătoria era o componentă obligatorie a formării profesionale pentru constructorii medievali. Apariția unor teme și motive similare în locuri relativ îndepărtate a fost atribuită acestei comunități de artiști itineranți. Din păcate nu se cunosc detalii despre organizarea internă a breslelor din acea perioadă sau statutul membrilor. Se pare că în prima jumătate a secolului al XI-lea sunt prezenți meștri de origine lombardă în Provența, Catalonia și Franța de Nord.

Datorită mobilității arhitecților medievali în spațiul lojelor masonice și a spațiului mănăstiresc, se poate deduce că și la mănăstirea de la Bizere au lucrat meștri din una din aceste două categorii, iar complexul mănăstiresc era probabil asemănător modelului del la Montecassino.

Villard de Honnecourt

Jurnalul lui Villard de Honnecourt conservat la Biblioteca Națională a Franței este considerat de literatura de specialitate un tratat de arhitectură medievală. Corpusul de desene aparține mai multor autori și cuprinde alături de schițele arhitectonice imagini cu animale și oameni, precum și rețete pentru o poțiune cicatrizantă și o pastă depilatorie. Constructorii medievali nu citeau tratate, iar Villard de Honnecourt nu este un arhitect, având în vedere complexitatea desenelor și lipsa copiilor după manuscrisul original. Conform ipotezelor lui Mario Carpo, Villard este un călugăr itinerant pasionat de arhitectură.

Pagina 30 din manuscris include 3 desene: pavimentul unei biserici ungurești, pilastrul Catedralei din Reims și rozasa Catedralei Notre-Dame din Chartres.

Ipoteza mea este că Villard a fost un călugăr- arhitect originar din Picardia ce a întreprins o călătorie la începutul secolului al XIII-lea prin cele mai importante centre benedictine sau cisterciene, iar jurnalul său este înregistrarea locurilor văzute de către un martor ocular.

Datorită prezenței maștrilor bizantini și francezi pe teritoriul Transilvaniei după anul 1000 se poate concluziona că peisajul arhitectonic înainte de formele italianizante din Quattrocento a fost ușor diferit față de ce s-a imaginat până acuma. Cu siguranță schimbările survenite în spațiul monahal au avut consecințe și în cel privat, deoarece nobilii vremii erau analfabeți, prin urmare nu aveau mijloacele necesare să își aducă aportul în concepția și idearea arhitectonică.

Motivare și obiectiv

Articularea coerentă între munca conducătorilor de șantier (ce include meșteșugurile, șantierul în sine, materialul de construcție) și procesul cognitiv al arhitectului (ce include tratate, schițe, teorie).

Arhitectura în Evul Mediu era un spațiu rezervat inițiaților, iar informațiile relative la metodele de construcție erau memorate și transmise în spațiul mănăstirilor sau a lojelor masonice.

Moștenirea antichității, cu precădere opera lui Vitruviu, este transmisă în spațiul Bisericii cum este spre exemplu Codexul lui Selestat din secolul al X-lea de la Biblioteca Municipală din Selestat (Ms 17). În secolul al XII-lea se modifică rolul geometriei o dată cu traducerea latine

după tratate arabe cum este spre exemplu traducerea din Euclide aparținând lui Adelard din Bath (1142). Toate manuscrisele sunt codexuri redactate pe pergament, un material fragil și dificil de transportat și destinat unei circulații restrânse în spațiul mănăstiresc. Prin urmare, impactul lor asupra arhitecturii nu a jucat un rol major.

Cum este posibilă însă prezența aceluiași forme arhitectonice în centre diverse din Europa și care sunt mijloacele de difuziune?

Una din metode cunoscută încă din Antichitate este transmiterea orală prin metode mnemotehnice pentru facilitarea memorării datelor. Textele erau copiate în scriptoria de către mai multe persoane, însă în cazul desenelor de arhitectură nu se poate utiliza aceeași procedură deoarece reproducerea grafică necesită talent și exercițiu prealabil. Când Vitruviu scrisese tratatul său *De Architectura* era conștient de limitele copiștilor care nu vor transmite informația exactă, omiterea imaginilor fiind intenționată. Textul vitruvian face referire doar la 9 sau 10 diagrame ce clarifică principiile constructive. Alegând modalitatea de transmisie a datelor prin ekfrasis, Vitruviu ridică arhitectura la nivelul de "ars liberalis" printr-o serie de reguli asemănătoare celor ale retoricii.

În Evul Mediu textul vitruvian era cunoscut, Poggio Bracciolini recunoscând manuscrisul în 1414 în biblioteca Abației din Montecassino.

Datorită numărului limitat de manuscrise din epoca medievală aflate la dispoziția constructorilor, lojele masonice erau transmițătoarele secretelor ezoterice ale artei construcției. Regulile erau memorate și repetate cu voce tare, arhitectul neavând nevoie de textul scris. Totul era transmis doar prin cuvinte. Contextul prin care erau transmise ideile se aseamănă corporațiilor contemporane, însă corpusul de valori cu care erau familiari constructorii vremii erau artele liberale și cele mecanice moștenite din Antichitate.

Un exemplu de secret masonic este diagrama lui Roriczer, primul arhitect al Catedralei din Regensburg, publicată de fiul său Matias în 1486, ce transmite metoda prin care se construiesc pinnaculurile gotice. Ceea ce astăzi pare un simplu exercițiu de inginerie, în Evul Mediu era un secret ascuns în însăși structura peretelui, proporțiile și desenul edificiilor gotice nefiind vizibile la exterior. Din cauza lipsei materialelor grafice, arhitectul medieval era constrâns să memoreze forme geometrice abstracte fără a se folosi de desen.

În Evul Mediu desenul era folosit doar în perimetrul șantierului, tehnica în sensul ei modern începe să fie utilizată doar din Renaștere. Prin urmare desenul pentru arhitectul medieval este o metodă de o importanță secundară datorită distorsiunilor optice care apar în cazul reproducerilor.

Transmiterea orală a principiilor constructive se prelungește până în Renaștere când Leon Battista Alberti redactează tratatul său "De re ædificatoria" inspirat de Vitruviu sub influența oralității medievale. Asemănător predecesorului său, Alberti nu avea încredere în precizia transcrierii textului original și a preferat cuvintele desenului.

O dată cu apariția stampe se schimbă și statutul desenului de arhitectura, cel mai important și influent tratat aparținând arhitectului bolognez Sebastiano Serlio "I Sette libri dell'architettura" din secolul al XVI-lea. O dată cu apariția volumelor conceptele care cu doar un secol înainte erau rezervate inițiaților devin accesibile oricui dorește să întreprindă un program edilitar.

Principiile teoriei arhitecturii renascentiste se prelungesc până la sfârșitul secolului al XVIII-lea.

La sfârșitul secolului al XVII-lea începe o nouă etapă pentru arhitectură când principi și nobili din Anglia, Austria și Germania încep să viziteze Italia, fenomen cunoscut sub denumirea de Grand Tour. Arhitectura este în mod direct influențată de această mișcare, un număr mare de arhitecți fiind educați în Italia sau arhitecți italieni angajați la diversele curți europene. În acest context apar tratatele familiei De Rossi în spațiul german.

Obiectivul cercetării și întrebări

Principalul obiectiv al studiului este catalogarea palatelor și castelelor ruinate sau într-o stare de degradare avansată care să cuprindă informații privitoare la proprietari și evoluția clădirii în sine cuprinse între secolele XV și XX din județele Alba, Arad, Bihor, Bistrița Năsăud, Brașov, Cluj, Covasna, Harghita, Hunedoara, Maramureș, Mureș, Sălaj, Satu Mare, Sibiu și Timiș.

Un obiectiv secundar este propunerea restaurării castelelor în conformitate cu prevederile Cartei Restaurării de la Veneția din 1964.

Întrebările esențiale ale cercetării:

1. Care sunt cauzele principale care determină transformarea arhitecturii?

2. Care sunt elementele arhitectonice după care se poate determina evoluția stilistică a palatelor?
3. Pornind de la istoria fiecărui edificiu, care este semnificația arhitecturii românești în contextul arhitecturii europene?

Bibliografia utilizată

Analiza cazurilor individuale a fost realizată utilizând atât studii și monografii locale, cât și material bibliografic referitor la contextul cultural european. Deasemenea au fost folosite și tratate pentru a localiza caracteristicile esențiale care au influențat modificările castelelor.

Bibliografia utilizată se subdivide în 3 categorii:

Bibliografie relativă la istoria castelelor din Transilvania

Este vorba despre publicații și articole aparținând cercetătorilor unguri și români care au studiat castelele și palatele aduse în discuție.

Bibliografie generală relativă la castele și vile europene

Pentru o analiză a castelelor și palatelor transilvane au fost folosite articole și studii generale referitoare la subiect pentru a delimita spațiile culturale care au jucat un rol major în dezvoltarea arhitecturii locale.

Tratate de arhitectură și difuzarea publicațiilor de arhitectură

Este vorba de tratate de arhitectură din secolele al XVI-lea, al XVII-lea, al XVIII-lea și al XIX-lea și literatura relativă la subiect.

Structura

Teza se subdivide în 6 părți principale:

1. Introducerea cu 6 subdiviziuni:
 - Argumentul și contextul problemei
 - Problema de cercetare

- Motivul și obiectivul
 - Scopul cercetării
 - Un rezumat al bibliografiei
 - Structura tezei.
2. Literatura relativă la castele cu 3 subdiviziuni:
- Probleme relative la evoluția castelilor
 - Întrebări și ipoteze
 - Lacuna bibliografică.
3. Teoria cu 4 subdiviziuni:
- Metodele utilizate
 - Proceduri
 - Analiza materialului bibliografic, de arhivă și documentare fotografică
 - Date colaterale.
4. Rezultate cu 16 subdiviziuni:
- Județul ALBA cu următoarele castele: Mikes (Cisteiu de Mureș), Wesselényi (Obreja), Bánffy-Kemeny (Sâncrai), Bethlen (Sîmniclăuș), Esterhazy (Șard), Teleki (Uioara de Sus), Martinuzzi (Vințu de Jos), Kendeffy-Horvath (Vințu de Jos);
 - Județul ARAD cu următoarele castele: Mocioni (Bulci), Konopi (Odvoș);
 - Județul BIHOR cu următoarele castele: Zichy (Gheghie), Komarony (Otomani), Stubenberg (Săcueni);
 - Județul BISTRIȚA NĂSĂUD cu următoarele castele: Wesselényi (Chiochiș), Teleki (Comlod), Bethlen (Cristur-Șieu), Teleki (Posmuș), Lázár Imre (Sărata), Banffy (Urmeniș);

- Județul BRAȘOV cu următoarele castele: Mikes e Nemeș (Budila), Béldi Pál (Budila), Guthman-Valenta (Hoghiz), Sükösd-Bethlen (Racoș), Brukenthal (Sâmbăta de Jos);
- Județul CARAȘ SEVERIN cu următoarele castele: Athanasievich (Valeapai), Baich (Vărădia), Jakabffy- Juhász (Zăgujeni);
- Județul CLUJ cu următoarele castele: Bocskay (Aghireșu), Bánffy (Bonțida), Kemény (Cămărașu), Dujardin (Coasta), Haller (Coplean), Rhédey (Dăbâca), Laszay (Gârbău), Béldy (Geaca), Wass-Bánffy (Gilău), Teleki (Jucu de Sus), Kemény (Luncani), Kornis (Mănăstirea), Padiglione Neoclassico del Castello Kornis (Mănăstirea), Residenza di campagna (Satu Lung), Wass (Țaga), Bánffy (Turea);
- Județul COVASNA cu următoarele castele: Domokos (Araci), Ferenczy-Boda (Filia), Thury-Bányai (Tamașfalău), Apor (Turia);
- Județul HARGHITA cu următoarele castele: Ugron (Cristuru Secuiesc), Biró-Ugron (Mărtiniș), Henter (Sântimbru);
- Județul HUNEDOARA cu următoarele castele: Nopcsa (Densuș), Gyulay Ferencz (Mintia), Nalatz-Fay (Nălățvad), Curia (Ostrov), Daniel (Rapoltu Mare), Kendeffy (Râu de Mori), Nopcsa (Săcel);
- Județul MARAMUREȘ cu următoarul castel: Geza Teleki (Pribilești);
- Județul MUREȘ cu următoarele castele: Apor (Abuș), Bethlen (Bahnea), Huszár (Apalina), Bethlen (Boiu), Somssich (Chendu), Orbók (Cornești), Tolddlagy (Corunca), Bethlen (Criș), Ioan Bethlen (Criș), Degenfeld-Schomburg (Cuci), Teleki (Dumbrăvioara), Teleki (Gornești), Bethlen (Iernut), Pekry- Radák (Ozd), Máriaffi (Sângeorgiu de Mureș), Haller (Sânpaul);
- Județul SATU MARE cu următoarele castele: Drágffy (Ardud), Vécsey (Livada), Lónyay (Medieșul Aurit), Boros József (Medieșul Aurit);
- Județul SĂLAJ cu următoarele castele: Csáky (Almașu), Bethlen (Dragu), Haller (Gârbou), Wesselényi (Jibou), Bánffy (Nușfalău), Jósika (Surduc), Bay (Treznea);

- Județul SIBIU cu următoarele castele: Tobias (Boarta), Bolyai (Buia), Apafi (Dumbrăveni), Brukenthal (Micăsasa), Brukenthal (Nocrich);
 - Județul TIMIȘ cu următoarele castele: Karátsonyi (Banloc), Mercy (Carani), Petala (Clopodia), Gudenus (Gad), Nikolici (Rudna).
5. Concluzii cu 3 subdiviziuni:
 - Analiza rezultatelor
 - Limitele cercetării
 - Agenda viitoare de cercetare.
 6. Bibliografie.
 7. Documentare fotografică.
 8. Anexe.

I. Istoriografia

I.a. Probleme referitoare la evoluția castelilor și supoziții

Cele mai importante studii referitoare la castelele studiate aparțin lui Kovács András, Nicolae Sabău, Jolan Balogh, Beata Bordas, Ionuț Julean și Biro Jozsef, care au dezvoltat teorii și analize la o anumită etapă din viața edificiilor în sine, fără a dezvolta o analiză completă a programului arhitectural din toate epocile. Ipoteza mea este că înfățișarea palatelor se modifică în urma călătoriilor prin Europa a tinerilor nobili și a activității desfășurate de arhitecții itineranți care răspândesc materiale publicate precum tratate, schițe de atelier și proiecte, ce modifică substanțial peisajul arhitectonic local. Studiul de față ia în considerare detalii arhitectonice precum ancadramente, logii, portice, decorații pavimentale, porți și mobilier de grădină ce joacă un rol central în determinarea stilului și atribuirea cât mai corectă a provenienței materialului.

Importanta lucrare referitoare la sculptura din Transilvania a profesorului Nicolae Sabău propune doar studiul sculpturilor din palatele și bisericile locale, fără a include și o analiză a detaliilor de o mai mică dimensiune cum sunt ancadramentele ușilor și ferestrelor în perspectiva celor mai importante tratate și tipărituri cum sunt cele aparținând lui Sebastiano Serlio, Andrea Palladio, Domenico de Rossi, Vignola.

Studiile lui Kovács András se referă cu precădere la construcțiile patronate de familia Bethlen, însă include și referințe mai ample despre construcțiile renescentiste din Transilvania. Din nefericire o foarte mare parte din publicațiile profesorului Kovács András sunt în limba maghiară, studiul de față luând în considerare doar materialele în limba română sau limbi de circulație internațională.

O lucrare amplă despre grădinile istorice din Transilvania este datorată arhitectei Andreea Milea ce prezintă alături de organizarea și istoria grădinilor și relația cu edificiul pe care îl însoțesc.

Lucrarea de față propune o întregire și continuare a studiilor precedente pentru alcătuirea unei imagini cât mai coerente a peisajului arhitectonic local.

I.b. Întrebări și ipoteze

Dezvoltarea societății a deteminat schimbări majore în configurația arhitecturii începând cu Evul Mediu și culminând cu perioada contemporană în funcție de prioritățile fiecărei perioade cum sunt rațiunile de apărare în Evul Mediu, cele de reprezentanță în Renaștere și Baroc sau cele de destindere și odihnă din secolul al XIX-lea. Pentru o înțelegere adecvată a schimbărilor structurii palatelor și a fațadelor sunt propuse o serie de întrebări inițiale:

1. Care este legătura între arhitectura privată și evoluția politică?
2. Cum se integrează arhitectura privată în evoluția mentalităților, a societății și cum influențează viața cotidiană?
3. Care sunt criteriile după care se clasifică necesitatea clasei nobiliare de a construi palate și castele?

4. Cum au influențat marile programe constructive europene arhitectura locală?
5. Care sunt motivele majore datorită cărora arhitectura civilă își schimbă configurația?
6. Marile idei filozofice și literare joacă un rol definitoriu în schimbările societății și arhitecturii?
7. De ce arhitectura privată este strâns legată de cele mai importante evenimente politice?
8. Care sunt cauzele apariției aceluiași tipologii de palate și castele în mai multe centre europene? Se pot determina proiectele inițiale ale proprietarilor și cum au implementat aceste proiecte cu ajutorul arhitecților și maeștrilor constructori?
9. Tipăriturile și tratatele de arhitectură au făcut parte din colecțiile personale ale proprietarilor și arhitecților? Se pot individua o serie de lucrări în funcție de repetabilitatea motivelor arhitectonice folosite?

Susțin faptul că schimbările majore din arhitectura civilă sunt datorate dinamismului nobililor itineranți de la sfârșitul secolului al XVII-lea, întregului secol XVIII și celui de al XIX-lea, precum și activității arhitecților itineranți angajați și în proiecte de dimensiuni mai mici cum sunt cele de pe domeniile private. Deasemenea, este de luat în considerare și aportul adus de ordinele religioase cum sunt benedictinii și cistercienii din zona Aradului, Albei Iulia, Clujului și Sibiu.

I.c. Lacună bibliografică

Materialul bibliografic parcurs cuprinde doar episoade din istoria edificiilor propuse spre a fi studiate, lipsind o evoluție completă de la momentul edificării până în zilele noastre. Spre exemplu studiile profesorului Kovács András se referă cu precădere la perioada renesanțistă, cele ale lui Nicolae Sabău la modificările survenite în timpul Barocului, pe când cele ale Beátei Bordás se rezumă la secolul al XIX-lea.

II. Teorie

II.a. Concept personal nr. 1

Modelele folosite de arhitecții angajați în construirea castelelor transilvănene provin din diverse centre europene unde au fost educați cu ajutorul tratatelor de arhitectură și materialelor de atelier. Arhitecții activi pe teritoriul Transilvaniei sunt de o importanță minoră în țările din care provin, însă datorită lor configurația arhitecturii locale cunoaște variații la nivelul detaliilor structurale și de înfățișare exterioară. Schimbările acestea sunt datorate circulației tratatelor de arhitectură.

Problema atribuirilor iconografice corecte a programelor arhitectonice transilvănene suscită diverse opinii, însă analiza tratatelor și caietelor de modele, precum și difuziunea lor europeană din diverse perioade aduc o nouă viziune asupra interpretării castelelor.

Evoluția arhitecturii pe teritoriul Transilvaniei este strâns legată de cea europeană, individualizându-se 3 mari perioade în evoluția edificiilor private:

1. Bizantină
2. Franceză
3. Italiană.

II.b. Concept personal nr. 2

Propunerea unei noi definiții a termenilor de bază utilizați în alcătuirea teoriei arhitecturii private.

Capitolul include explicarea terminologiei latine, apoi analiza cuvintelor cheie în italiană, engleză, franceză și germană, pentru a propune într-un final termenul cel mai adecvat în contextul fiecărui edificiu. Sunt folosite dicționare de artă, simple dicționare și enciclopedii.

III. Metodologia

III.a. Instrumente

Pentru analiza fiecărui castel au fost folosite:

1. Revizuirea bibliografiei;
2. Analiza documentelor de arhivă;
3. Analiza directă a fiecărui edificiu;
4. Colectarea unui corpus fotografic;
5. Atribuirea iconografică.

III.b. Analiza materialului bibliografic, de arhivă și documentația fotografică

Analiza materialului bibliografic, arhivistic și cel fotografic va fi analizat după următoarele principii:

- Particularitățile istorice ale zonei;
- Documentele ce atestă construirea palatelor;
- Situația actuală;
- Influențele europene asupra arhitecturii locale;
- Călătoriile nobililor transilvani în Europa;
- Colecții și colecționari.

Fiecare castel analizat include 5 subdiviziuni:

- Istoria edificiului
- Descrierea palatului
- Atribuirea iconografică
- Situația actuală
- Bibliografia consultată.

IV. Rezultate

Include analiza fiecărui castel din următoarele județe:

- Județul ALBA cu următoarele castele: Mikes (Cisteiu de Mureș), Wesselényi (Obreja), Bánffy-Kemeny (Sâncrai), Bethlen (Sîmniclăuș), Esterhazy (Șard), Teleki (Uioara de Sus), Martinuzzi (Vințu de Jos), Kendeffy-Horvath (Vințu de Jos);
- Județul ARAD cu următoarele castele: Mocioni (Bulci), Konopi (Odvoș);
- Județul BIHOR cu următoarele castele: Zichy (Gheghie), Komarony (Otomani), Stubenberg (Săcueni);
- Județul BISTRIȚA NĂȘĂUD cu următoarele castele: Wesselényi (Chiochiș), Teleki (Comlod), Bethlen (Cristur-Șieu), Teleki (Posmuș), Lázár Imre (Sărata), Bánffy (Urmeniș);
- Județul BRAȘOV cu următoarele castele: Mikes e Nemeș (Budila), Béldi Pál (Budila), Guthman-Valenta (Hoghiz), Sükösd-Bethlen (Racoș), Brukenthal (Sâmbăta de Jos);
- Județul CARAȘ SEVERIN cu următoarele castele: Athanasievich (Valeapai), Baich (Vărădia), Jakabffy- Juhász (Zăgujeni);
- Județul CLUJ cu următoarele castele: Bocskay (Aghireșu), Bánffy (Bonțida), Kemény (Cămărașu), Dujardin (Coasta), Haller (Coplean), Rhédey (Dăbâca), Laszay (Gârbău), Béldy (Geaca), Wass-Bánffy (Gilău), Teleki (Jucu de Sus), Kemény (Luncani), Kornis (Mănăstirea), Padiglione Neoclassico del Castello Kornis (Mănăstirea), Residenza di campagna (Satu Lung), Wass (Țaga), Bánffy (Turea);
- Județul COVASNA cu următoarele castele: Domokos (Araci), Ferenczy-Boda (Filia), Thury-Bányai (Tamașfalău), Apor (Turia);
- Județul HARGHITA cu următoarele castele: Ugron (Cristuru Secuiesc), Biró-Ugron (Mărtiniș), Henter (Sântimbru);

- Județul HUNEDOARA cu următoarele castele: Nopcsa (Densuș), Gyulay Ferencz (Mintia), Nalatzi-Fay (Nălățvad), Curia (Ostrov), Daniel (Rapoltu Mare), Kendeffy (Râu de Mori), Nopcsa (Săcel);
- Județul MARAMUREȘ cu următorul castel: Geza Teleki (Pribilești);
- Județul MUREȘ cu următoarele castele: Apor (Abuș), Bethlen (Bahnea), Huszár (Apalina), Bethlen (Boiu), Somssich (Chendu), Orbók (Cornești), Tolddlgy (Corunca), Bethlen (Criș), Ioan Bethlen (Criș), Degenfeld-Schomburg (Cuci), Teleki (Dumbrăvioara), Teleki (Gornești), Bethlen (Iernut), Pekry- Radák (Ozd), Máriaffi (Sângeorgiu de Mureș), Haller (Sânpaul);
- Județul SATU MARE cu următoarele castele: Drágffy (Ardud), Vécsey (Livada), Lónyay (Medieșul Aurit), Boros József (Medieșul Aurit);
- Județul SĂLAJ cu următoarele castele: Csáky (Almașu), Bethlen (Dragu), Haller (Gârbou), Wesselényi (Jibou), Bánffy (Nușfalău), Jósika (Surduc), Bay (Treznea);
- Județul SIBIU cu următoarele castele: Tobias (Boarta), Bolyai (Buia), Apafi (Dumbrăveni), Brukenthal (Micăsasa), Brukenthal (Nocrich);
- Județul TIMIȘ cu următoarele castele: Karátsonyi (Banloc), Mercy (Carani), Petala (Clopodia), Gudenus (Gad), Nikolici (Rudna).

Concluzii

Rezultate

La începutul prezentei cercetări au fost propuse spre studiu un număr de 70 de palate la care au fost adăugate 25 în ultimii doi ani datorită necesității urgente a unei intervenții de restaurare. Sperăm ca lucrarea de față să genereze asumarea responsabilității pentru importanta moștenire arhitectonică din Transilvania.

Bibliografia

Fonduri de arhivă

Avarvarei Ofelia, *Fond nr. 320, Fond familial Bánffy, Inventar (1498- 1960, 1851 u.a.)*, 1800 (Fond nr. 320); Prefață, pp. 1- 10.

Ferdinandvs Secvndvs Divina Favente Clementia Electvs Romanorvm Imperator, *Diploma regelui Ferdinand prin care i se atribuie titlul de baron lui Sigismund Lonyai*, 1627, Dosar 94 (19 septembrie 2014); Fond familial Wesselényi de Hodod, 1627.

Cărți

Ackerman James S, *The villa. Form and ideology of country houses*, Princeton, N.J, Princeton University Press, 1990.

Albertini, Francesco,, De Boer, Waldemar H. ,, Kwakkelstein, Michael W, *Memoriale di molte statue et picture sono nella inclyta cipta di Florentia di Francesco Albertini (1510). Edizione critica con annotazioni di Waldemar H. de Boer ; a cura di Michael W. Kwakkelstein*, Firenze, Centro Di, 2010.

Aldo Crivelli, *Artisti ticinesi dal Baltico al Mar Nero. Svezia-Polonia-Cecoslovacchia-Austria-Jugoslavia'Ungheria/Romania-Turchia. Catalogo critico*, 1969.

Anderson William, *Castles of Europe from Charlemagne to the Renaissance*, New York, Random House, 1970.

Andrei Veress, *Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești : acte și scrisori*, București, Cartea Românească, 1929.

Anghel Gheorghe, *Cetăți medievale din Transilvania*, București, Ed. Meridiane, 1972.

Anonimo Fiorentino,, Frey, Karl, *Il Codice magliabechiano, cl. xvii. 17, contenente Notizie sopra l'arte degli antichi e quella dè Fiorentini da Cimabue a Michelangelo Buonarroti, scritte da Anonimo Fiorentino*, Berlin, G. Grotèsche Verlagsbuchhandlung, 1892.

Azzi Visentini Margherita, *La villa in Italia. Quattrocento e Cinquecento*, Milano, Electa, 1995.

Babelon Jean P, *Chateaux de France au siecle de la Renaissance*, Paris, Flammarion : Picard, 1989.

Bagatti Valsecchi, Pier Fausto e Nicolini Tino, *Ville d'Italia*, Milano, Touring club italiano, 1972.

Baldinucci Filippo e Fondo Cicognara, *Vocabolario toscano dell'arte del disegno nel quali se esplicano i propritermini e voci non solo della pittura, scultura & architettura ... con la notizia dènomi e*

qualità delle gioie, metalli, pietre dure, marmi, pietre tenere, sassi, legnami, colori, strumenti ed ogn'altra materia, che servir possa, tanto alla costruzione di edificj e loro ornato, quanto alla stessa pittura e scultura, In Firenze, Per Santi Franchi , 1681.

Balogh Jolán, *Az erdélyi renaissance*, Kolozsvár, Erdélyi Tudományos Intézet, 1943.

Balogh Jolán, *Kolozsvári kőfaragó műhelyek, XVI. század*, Budapest, A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportja, 1985.

Balogh Jolán, *Varadinum. Várad vára*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1982.

Becchi Antonio e Foce Federico, *Degli archi e delle volte. Arte del costruire tra meccanica e stereotomia*, Venezia, Marsilio, 2002.

Belcher Wendy L, *untitled // Writing your journal article in 12 weeks. A guide to academic publishing success*, Thousand Oaks, Calif, SAGE Publications, 2009.

Benton Janetta R, *Art of the Middle Ages*, New York, N.Y, Thames & Hudson, 2002.

Bessone Aurelj, A. M, *I marmorari romani*, Milano, Società anonima editrice Dante Alighieri, 1935.

Beunat Joseph, *Recueil des dessins d'ornements d'architecture de la Manufacture de Joseph Beunat, à Sarrebourg, et à Paris, rue Napoléon, no. 11. Contenant tout ce qui a rapport à la décoration des appartements*, Paris, Charleston, S.C, Chez Guèrinet; Nabu Press, 1813.

Biagi Alessandro e Peruzzi Baldassarre, *Taccuino S IV 7 detto di Baldassarre Peruzzi della Biblioteca Comunale di Siena. V centenario dela nascita di Baldassare Peruzzi*, Siena, 1981.

Bideleux Robert e Jeffries Ian, *A history of Eastern Europe: crisis and change*, Psychology Press, 1998.

Bigi Maria R, Villari Rosario e Portoghesi Paolo, *Le Corti italiane*, Milano, Touring club italiano, 1977.

Billi, Antonio,, Benedettucci, Fabio, *Il libro di Antonio Billi*, Anzio (Roma), De Rubeis, 1991.

Biró József, *Châteaux de Transylvanie*, Budapesta, Société de la Nouvelle Revue de Hongrie, 1942.

Biró József, *Erdélyi kastélyok. Száztizenöt képpel és egy színes melléklettel*, Budapest, Heraldika, 1997.

Biró, József, *A geryeszegi teleki-kastély*, Budapest, Sárkany Nyomda Részvénytárság, 1938.

Bloch Herbert, *Monte Cassino in the Middle Ages*, Cambridge, Mass, Harvard University Press, 1986.

Boccaccio Giovanni, *Geneologia de gli dei. I qvin deci libri di M. Giovanni Boccaccio sopra la origine et discendenza di tutti gli dei dè gentili, con la spositione & sensi allegorici delle fauole, & con la dichiarazione dell' historie appartenenti detta materia*, Vinegia, Al segno del pozzo, 1547.

- Bocchi Francesco, *Le bellezze della città di Fiorenza. Doue e pieno di pittura, di scultura, di sacri tempij, di palazzi i più notabili artifizij, & più preziosi si contengono*, In Fiorenza, [s.n.], 1591.
- Boffrand Germain, *Livre d'architecture contenant les principes generaux de cet art, et les plans, elevations et profils de quelques-uns des batimens faits en France & dans les pays etrangers*, Paris, G. Cavelier, 1745.
- Booth Wayne C, Colomb Gregory G e Williams Joseph M, *The craft of research*, Chicago, University of Chicago Press, 2008.
- Borovszky Samu e Praznovszky Mihály, *Nógrád vármegye. Magyarország vármegyéi és városai sorozat reprint kiadása Praznovszky Mihály bevezeto szövegével*, Budapest, Dovin, 1988.
- Botiș Teodor, Monografia familiei Mocioni, București, 1939.
- Boudon Philippe e Deshayes Philippe, *Viollet-le-Duc. Le dictionnaire d'architecture: relevés et observations*, Liège, Mardaga, 1979.
- Bruschi Arnaldo, *Storia dell'architettura italiana. [Volume 3], [Volume 3]*, Milano, Electa, 2002.
- Budinis Cornelio, *Gli artisti italiani in Ungheria*, Roma, La Libreria dello stato, 1936.
- Caciagli Giuseppe, *Il castello in Italia. Saggio d'interpretazione storica dell'architettura e dell'urbanistica castellana*, Firenze, Giorgi & Gambi, 1979.
- Cafà Valeria e Sedý Václav, *Palazzo Massimo alle Colonne di Baldassare Peruzzi*, Venezia, Marsilio : Centro internazionale di studi di architettura Andrea Palladio, 2007.
- Carmo Mario, *Alberti, Raffaello, Serlio, e Camillo. Metodo ed ordini nella teoria architettonica dei primi moderni*, Genève, Librairie Droz, 1993.
- Carmo Mario, *L'architettura dell'eta della stampa. Oralita, scrittura, libro stampato e riproduzione meccanica dell'immagine nella storia delle teorie architettoniche*, Milano, Jaca Book, 1998.
- Castiglione Baldassare e Quondam Amedeo, *Il libro del cortegiano*, Milano, Garzanti, 2013.
- Chambers William e George, *Plans, Elevations, Sections, and Perspective Views of the Gardens and Buildings at Kew in Surry, etc*, London, pl. 43. Published for the Author, 1763.
- Chiaveri Gaetano, Zucchi Lorenzo et Maria Josepha, *Ornamenti diversi di porte, e finestre in prospettiva con piante, modini e profili in num.o di 120. Divisi in quattro tomi*, Dresda, dati alla stampa da Lorenzo Zucchi regio intagliatore in rame, 1743.
- Cios Irina e Popescu Mircea, *Dictionar de arta. Forme, tehnici, stiluri artistice 1*, București, Meridiane, 1995.

- Cornemoy, J. L. de, *Nouveau traité de toute l'architecture utile aux entrepreneurs, aux ouvriers, & à ceux qui font bâtir. Où l'on trouvera aisément & sans fraction la mesure, de chaque ordre de colonne, & ce qu'il faut observer dans les edifices publics, on particuliers*, Paris, Jean-Baptiste Coignard, 1706.
- Curcic Slobodan, *Architecture in the Balkans from Diocletian to Suleyman the Magnificent*, New Haven, Yale University Press, 2010.
- Curcic Slobodan, Johnson Mark J, Ousterhout Robert G e Papalexandrou Amy, *Approaches to Byzantine architecture and its decoration. Studies in honor of Slobodan Curcic*, Farnham, Surrey, Burlington, VT, Ashgate, 2012.
- Curcio Giovanna e Kieven Elisabeth, *Storia dell'architettura italiana. Il Settecento*, Milano, Electa, 2000.
- Daniell Thomas e Daniell William, *Antiquities of India. Twelve [or rather, twenty-four] views from the drawings of Thomas Daniell, R.A. & F.S.A. engraved by himself and William Daniell*, London, Thos. Daniell, 1799.
- Daray Erzsébet e Budai Eniko, *Transylvania anno domini MMI*, Kolozsvár, Koinónia, 2002.
- Decker Paul, *Fürstlicher Baumeister, oder, Architectura civilis wie grosser Fürsten und Herren Palläste mit ihren Höfen, Lust-Häusern, Gärten, Grotten, Orangerien, und anderen darzu gehörigen Gebäuden füglich anzulegen und nach heutiger Art auszuführen*, Augsburg, Johann Wolff, 1711.
- Decker Paul, *Gothic architecture*, Farnborough, Gregg, 1968.
- Del Migliore, Ferdinando Leopoldo, *Firenze città nobilissima illustrata da Ferdinando Leopoldo del Migliore. Prima, seconda e terza parte del primo libro*, In Firenze, nella Stamperia della stella, 1684.
- Del Prete Leone, *Capitoli della Compagnia della Madonna d'Orsanmichele dei Sec. XIII e XIV*, Lucca, 1859.
- Dentoni-Litta Antonio, Ricci Isabella M e di Torino, Archivio di Stato, *Architettura militare: luoghi, città, fortezze, territori in età moderna*, Ministero per i beni e le attività culturali, Direzione generale per gli archivi, 2003.
- Doni, Anton Francesco., Pre-1801 Imprint Collection, *I marmi del Doni; cioe, ragionamenti introdotti a farsi da varie condizioni d'huomini, e luoghi di honesto piacere in Firenze; ripieno di discorsi in varie scienze & discipline ... Diviso in quattro libri*, Venetia, G.B. Bertoni, 1609.
- Drăguț Vasile, *Dicționarul enciclopedic de artă medievală românească*, București, Științifică și Enciclopedică, 1976.

- Duby Georges, *Art et société au Moyen Age*, Paris, Ed. du Seuil, 1997.
- Duby Georges, *Vremea catedralelor : Arta și societatea 980-1420*, București, Meridiane, 1998.
- Durand Jean-Nicolas-Louis, *Precis des leçons d'architecture données à l'Ecole royale polytechnique*, Nördlingen, Verlag Dr. Alfons Uhl, 1985.
- Durliat Jean, *De la ville antique à la ville byzantine. Le problème des subsistances*, Roma, Italie, Ecole française de Rome, 1990.
- Eco Umberto, *Il medioevo. Castelli mercanti poeti*, Milano, EncycloMedia publishers, 2011.
- Eco Umberto, *Il Medioevo. Cattedrali, cavalieri, città*, Milano, Encyclomedia, 2011.
- Eisenlohr Friedrich, *Ausgeführte oder zur Ausführung bestimmte Entwürfe von Gebäuden verschiedener Gattung als Unterrichtsmittel für Gewerb- und technische Schulen, so wie für Baumeister*, Karlsruhe, Veith, 1852.
- Erlande-Brandenburg Alain, Villard e Bibliothèque nationale de France, *Carnet de Villard de Honnecourt. D'après le manuscrit conservé à la Bibliothèque nationale de Paris (no 19093)*, Paris, Stock, 1986.
- Erzsébet Daray e Enikő Budai, *Transylvania anno domini MMI*, Kolozsvár, Koinónia, 2002.
- Eschapassee Maurice, *Maurice Eschapassee... L'Architecture benedictine en Europe*, Paris, Editions des Deux-Mondes, 1963.
- Fallani Giovanni, Zander Giuseppe e Natali Aurelio, *Abbazie e conventi*, Milano, Touring club italiano, 1973.
- Fäsch Johann R, *Grund-mässige Anweisung zu den Verzierungen der Fenster, [Thüren, Portale, Kapp-Fenster] in kurtze Regeln verfasst und mit ... Kupffern erläutert*, Nürnberg, Verlegt und zu finden beij Joh. Christoph Weigel Kunsthandlern, 1720.
- Fäsch Johann R, *Joh. Rudolph Fäsches, Archit: und Ingen: Capit: anderer Versuch Seiner Architect[onischen] Wercke[n]. Bestehend in allerhand Grund-Haupt Rissen und Profile[n] unterschiedener Gebäuden [Theil I]*, Nürnberg, Weigel, 1722.
- Fekete Albert, *Az erdélyi kertművészet. Maros menti kastélykertek*, Kolozsvár, Muvelodés, 2007.
- Fergusson James, *The illustrated handbook of architecture: being a concise and popular account of the different styles of architecture prevailing in all ages and all countries*, London, J. Murray, 1855.
- Ferrerio Pietro e Falda Giovanni B, *Palazzi di Roma de più celebri architetti disegnati da Pietro Ferrerio, pittore et architett*, [Roma], G.I. Rossi, 1655.

- Feuer-Tóth Rózsa e Kónya Kálmán, *Renaissance-Baukunst in Ungarn*, Budapest, Magyar Helikon, 1981.
- Filarete. , Finoli, Anna Maria. , Grassi, Liliana, *Trattato di architettura*, Milano, Il polifilo, 1972.
- Fiore Francesco P, *Il Quattrocento*, Milano, Electa, 1998.
- Fiorentini Roncuzzi Isotta e Fiorentini Elisabetta, *Mosaico. Materiali, tecniche e storia*, Ravenna, MWeV, 2001.
- Fiorentini Roncuzzi Isotta, *Il mosaico. Materiali e tecniche dalle origini ad oggi*, Ravenna, Longo, 1984.
- Fischer von Erlach, Johann Bernhard e Heräus Karl G, *Entwurf einer historischen Architectur, in Abbildung unterschiedener berühmten Gebäude, des Alterthums, und fremder Völcker ... Buch 2 Buch 2*, Leipzig, [Wien, Selbstverl, 1725.
- Foss Clive, *Cities, fortresses, and villages of Byzantine Asia Minor*, Aldershot, Great Britain, Brookfield, Vt, USA, Variorum, 1996.
- Furnari Michele, *Atlante del Rinascimento. Il disegno dell'architettura da Brunelleschi a Palladio*, [Napoli], Electa Napoli, 1993.
- Gattola Erasmo, Leo e Petrus Diaconus, *Historia abbatiae Cassinensis. Per saeculorum seriem distributa : qua Leonis Chronicon a Petro Diacono ad annum MCXXXVIII. continuatum in plerisque suppletur, & ad haec usque nostra tempora ex probatissimis, authenticisque documentis producitur, insertis operis initio, monasterii descriptione, & ad calcem pro laudati Chronici authoribus apologia*, Venetiis, Apud Sebastianum Coleti, 1733.
- Gaye Giovanni, *Carteggio inedito d'artisti dei secoli XIV, XV, XVI. T. 3 T. 3*, Firenze, Molini, 1840.
- Gaye Giovanni, *Carteggio inedito d'artisti dei secoli XIV-XV-XVI*, Torino, Bottega d'Erasmus, 1968.
- Gelli Giovanni B e Mancini Girolamo, *Vite d'artisti*, M. Cellini, 1896.
- Germann Georg, *Gothic revival in Europe and Britain: sources, influences, and ideas*, Cambridge, Mass, MIT Press, 1973.
- Gerö László, *Ungarische Burgen. Deutsch von Babk ó Reményi*, Budapest, Corvina-Verl, 1969.
- Grossi Maria C, Piccione Elisabetta, Marconi Paolo e Centro di studi sulla cultura e l'immagine di Roma, *Il rilievo della Villa Farnesina Chigi*, [Rome?], Centro di studi sulla cultura e l'immagine di Roma, 1984.
- Guarini Guarino, *Architettura civile*, Torino, Appresso G. Mairesse all'insegna di Santa Teresa di Gesù, 1737.
- Hall James, *Illustrated dictionary of symbols in eastern and western art*, New York, IconEditions, 1994.

- Hart Vaughan e Hicks Peter, *Paper palaces. The rise of the Renaissance architectural treatise*, New Haven, CT, Yale University Press, 1998.
- Hautecoeur Louis, *Histoire de l'architecture en France. Tome premier, Tome premier*, Paris, A. [et J.] Picard, 1943.
- Hitchcock Henry R, *Architecture nineteenth and twentieth century*, Harmondsworth, Middlesex, Penguin Books, 1987.
- Hitchcock Henry-Russel, *Architecture nineteenth and twentieth centuries*, Harmondsworth, Middlesex [u.a, Penguin Books, 1963.
- Howard Deborah, Avcioglu Nebahat e Sherman Allison, *Artistic practices and cultural transfer in early modern Italy. Essays in honour of Deborah Howard*, 2015.
- Hübsch Heinrich, *In welchem Style sollen wir bauen?*, Karlsruhe, 1828.
- Hutton Edward, *The Cosmati; the Roman marble workers of the XIIth and XIIIth centuries*, London, Routledge and Paul, 1950.
- Ionescu Grigore, *Istoria arhitecturii în România*, București, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1963.
- József Teleki e Gábor Tolnai, *La cour de Louis Quinze. Journal de voyage du Comte Joseph Teleki*, Paris, Presses Univ. de France, 1943.
- Kaufmann Thomas D, *Court, cloister, and city. The art and culture of Central Europe, 1450-1800*, Chicago, University of Chicago Press, 1995.
- Koeppe, Wolfram. , Giusti, Anna Maria. , Acidini Luchinat, Cristina. , Metropolitan Museum of Art, *Art of the royal court. Treasures in pietre dure from the palaces of Europe*, New York, New Haven, London, The Metropolitan Museum of Art; Yale University Press, 2008.
- Kovács András, *Alvinc. Martinuzzi-Bethlen kastély. Erdélyi Műemlékek 38*, Kolozsvár, Transylvania Trust Alapítvány-Kriterion Könyvkiadó, 2005.
- Kovács András, *Clujul renascentist*, Cluj-Napoca, Idea Print : Gloria, 2008.
- Kovács, András, Kulin, Mirela, *Bonchida - Bánffy-kastély*, Kolozsvár, Kriterion, 2005.
- Kővári László, *Erdély építészeti emlékei*, Kvár, 1866.
- Landi Fausto, *Baldassarre Peruzzi e le sue opere. Ville peruzziane nel Senese*, Siena, Edizioni Cantagalli, 2012.

Langley B e Langley T, *Gothic Architecture improved by rules and proportions. In many grand designs ; London: Millan 1747*, Farnborough, Hants, Gregg, 1967.

Le Clerc Sébastien, *Traité d'architecture, avec des remarques et des observations tres-utiles pour les jeunes gens, qui veulent s'appliquer à ce bel art*, Paris, P. Giffart, 1714.

Letarouilly Paul M, *Edifices de Rome moderne ou recueil des palais, maisons, eglises, couvents et autres monuments publics et particuliers les plus remarquables de la ville de Rome 2. 2*, Paris, Morel, 1868.

Lietz Sabine, *Das Fenster des Barock. Fenster und Fensterzubehör in der fürstlichen Profanarchitektur zwischen 1680 und 1780*, München, Deutscher Kunstverlag, 1982.

L'Orme Philibert d, *Le premier tome de l'architecture de Philibert de l'Orme*, Paris, Frédéric Morel, 1568.

Lukinich Imre, Mosca Rodolfo et Magyar Történelmi Társulat, *Transilvania*, Budapest, 1940.

Maggiorotti Leone A, *Architetti e architetture militari Vol. 2*, Roma, Libreria dello Stato, 1936.

Malton James, *A collection of designs for rural retreats, as villas. Principally in the Gothic and castle styles of architecture, with their ichnography, or plans, laid down to scale; and other appendages*, London, J. and T. Carpenter, 1802.

Mancuso Franco e Natali Aurelio, *Piazze d'Italia*, Milano, Touring club italiano, 1971.

Marino Angela, *L'architettura degli ingegneri. Fortificazioni in Italia tra '500 e '600*, Roma, Gangemi, 2005.

Mateer David, *Courts, patrons, and poets*, New Haven, CT, Yale University Press, in association with the Open University, 2000.

Merten Klaus, Albrecht Uwe e Marton Paolo, *Burgen und Schlösser in Deutschland*, München, Hirmer, 1995.

Mesqui Jean, *Châteaux et enceintes de la France médiévale. De la défense à la résidence*, Paris, Picard, 1991.

Migne Jacques P, *Joannis Abrincensis primum episcopi, postmodum archiepiscopi Rothomagensis, Alphani Salernitani archiepiscopi opera omnia*, Migne, 1853.

Monumente istorice și de artă. Revista muzeelor și monumentelor, București.

Mureșan Augustin, *Steme ale familiei Mocioni*, Editura Gutenberg Univers, Arad, 2008.

Muthesius Hermann, *Stilarchitektur und Baukunst. Wandlungen der Architektur im XIX. Jahrhundert und ihr heutiger Stand*, Mühlheim-Ruhr, Schimmelpfennig, 1902.

- Nagy Margit B, *Várak, kastélyok, udvarházak ahogy a régiiek látták. XVII_XVIII. századi erdélyi összeírások és leltárak*, Bukarest, Kriterion Könyvkiadó, 1973.
- Natali Aurelio e Berengo-Gardin Gianni, *Castelli e fortificazioni*, Milano, Touring club italiano, 1974.
- Nerdinger Winfried, Zimmermann Florian, Technische Universität München. et Architektursammlung, *Die Architekturzeichnung. Vom barocken Idealplan zur Axonometrie: Zeichnungen aus der Architektursammlung der Technischen Universität München*, München, Prestel, 1986.
- Neufert Peter, *Manualul arhitectului: elemente de proiectare și construcție*, Miercurea Ciuc, Alutus, 2004.
- Orban Balazs e Illyés Elemér, *A székelystörtelem. Leirasa történelmi, régészeti, természetrajzi s népismereti szemponthol 2. 2*, Firenze, München, Bibliofilo Nyomda, 1981.
- Orbán János, *Stílusok, művek, mesterek. Erdély művészete 1690-1848 között : Tanulmányok B. Nagy Margit emlékére*, Kolozsvár, Marosvásárhely, EME; Maros Megyei Múzeum, 2011.
- Palladio Andrea, *I quattro libri dell'architettura, nè quali, dopo un breue trattato de cinque ordini, & di quelli auertimenti, che sono più necessari nel fabricare;*, Venetia, D. de Franceschi, 1570.
- Pantoni Angelo, *L'arte di Montecassino e la sua irradiazione*, Tipografia Pontone.
- Pantoni Angelo, *Le vicende della Basilica di Montecassino attraverso la documentazione archeologica*, Montecassino, [Badia di Montecassino], 1973.
- Paoluzzi Maria C, *Stampa d'arte*, Milano, Mondadori, 2003.
- Pascu Ștefan, *Meșteșugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea*, București, Acad. Rep. Populare Române, 1954.
- Pascu Ștefan, *Voievodatul Transilvaniei II. II*, Cluj-Napoca, Dacia, 1979.
- Passerini Luigi, *Storia degli stabilimenti di beneficenza e d'istruzione elementare gratuita della città di Firenze*, Firenze, Le Monnier, 1853.
- Perògalli Carlo, *Il Palazzo italiano*, [Milano], Touring club italiano, 1975.
- Peruzzi Baldassarre e Parronchi Alessandro, *Trattato di architettura militare*, Firenze, Gonnelli, 1982.
- Petri Mór, *Szilágy vármegye monographiája. Szilágy vármegye törvényhatósági bizottságának megbízásából. Köt. 2, 4-6*, Budapest, 1901.
- Pevsner Nikolaus e Forsyth Michael, *An outline of European architecture*, Penguin books New York, 1963.

- Pieri Piero, *Il Rinascimento e la crisi militare italiana*, Torino, G. Einaudi, 1970.
- Podhradczki József, “Martinúziánák”, in *Magyar Történelmi Tár*, 1855, p.262.
- Portoghesi Paolo, *Architettura del Rinascimento a Roma*, Milano, Electa, 1979.
- Pozzo Andrea, *Perspectiva pictorum, et architectorum Andreae Putei ... In quâ docetur modus expeditissimus delineandi optice omnia, quae pertinent ad architecturam*, Romae, Ex typographia Joannis Zempel, 1737.
- Prinz Wolfram, Kecks Ronald G e Albrecht Uwe, *Das französische Schloss der Renaissance. Form und Bedeutung der Architektur, ihre geschichtlichen und gesellschaftlichen Grundlagen*, Berlin, Mann, 1994.
- Rabreau Daniel, *Architectural drawings of the eighteenth century = Les dessins d'architecture au xviii. Siècle = I disegni di architettura nel settecento*, Paris, Bibliothèque de l'Image, 2001.
- Reissenberger Ludwig, “Über die ehemaligen Befestigungen von Hermannstadt”, in 1900.
- Rietbergen Peter, *Europe: a cultural history*, Routledge, 2005.
- Rivoira, G. T, *Le origini della architettura lombarda e delle sue principali derivazioni nei paesi d'oltr'Alpe*, Milano, U. Hoepli, 1908.
- Roritzer Matthäus. e Reichensperger August, *Das Büchlein von der Fialen Gerechtigkeit. Nach einem alten Drucke aus dem Jahr 1486 in die heutige Mundart übertragen und durch Anmerkungen erläutert*, Trier, Lintz, 1845.
- Rossi Domenico d e Rossi, Giovanni Giacomo de, *Studio d'architettura civile di Roma/ [di] Domenico de Rossi ... ; [and], Disegni di vari altari e cappelle/ [di] Giovanni Giacomo de Rossi*, Farnborough, Gregg, 1972.
- Rossi Domenico d e Specchi Alessandro, *Studio d'architettura civile sopra gli ornamenti di porte e finestre tratti da alcune fabbriche insigni di Roma con le misure piante modini, e profili. Opera de più celebri architetti de nostri tempi*, [Augsburg], verlegt von Johann Ulrich Kraussen, Kupffer Stecher in Augspurg, 1716.
- Rossi Domenico. de, *Studio d'architettura civile. Opera de più celebri architetti de nostri tempi*, Roma, Domenico de Rossi, erede di Gio. Giac. de Rossi, 1702.
- Ruggieri Ferdinando, *Studio d'architettura civile sopra gli ornamenti di porte, e finestre colle misure, piante, modini, e profili, tratte da alcune fabbriche insigni di Firenze erette col disegno de più*

- celebri architetti*, Firenze, Nella Stampiera Reale Presso Gio: Gaetano Tartini e Santi Franchi, 1722.
- Rusu Adrian A, *Castelarea carpatica. Fortificatii si cetati din Transilvania si teritoriile învecinate : sec. XIII-XIV*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2005.
- Sabău Nicolae (ed.), *Maestri italiani nell'architettura religiosa Barocca della Transilvania. Maestri italiani în arhitectura religioasă barocă din Transilvania*, București, Ed. Ararat, 2001.
- Sabau Nicolae, *Metamorfoze ale barocului transilvan*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002.
- Sabău, Nicolae, *Sculptura barocă în România secolele XVII-XVIII*, Bucuresti, Editura Meridiane, 1992.
- Sandrart Joachim v, Ferri Ciro e Sandrart, Johann Jakob von, *Altaria et sacella varia templorum Romae. A celeberrimis quondam architectis structa, quibus sistuntur singulorum orthographia exterior scenographia, ichnographia cum additis ubique mensuris*, Prostant Noribergae, Apud Ioh. Iacobum de Sandrart, 1690.
- Saudan-Skira Sylvia e Saudan Michel, *Orangeries. Splendeurs et métamorphoses*, Genève, Paris, "Le Septième Fou"; Bibliothèque des arts, 1994.
- Scheller, Robert Walter Hans Peter e Hoyle M, *Exemplum. Model-book drawings and the practice of artistic transmission in the Middle Ages (ca. 900-ca. 1470)*, Amsterdam, Amsterdam University Press, 1995.
- Schiff Peter, *Beiträge zur Geschichte der Gemeinde Mercydorf 1734-1934*, Timisoara, Buchdr. "Sonntagsblatt", 1934.
- Schlosser Julius v, *Zur Kenntnis der künstlerischen Überlieferung im späten Mittelalter*, Wien, 1902.
- Scotti Tosini Aurora, *Storia dell'architettura italiana. [5]*, Milano, Electa, 2003.
- Sebestyén G, *Arhitectura Renașterii în Transilvania*, București, Editura Academiei Republicii Populare Romîne, 1963.
- Semper Gottfried, *Der Stil in den technischen und tektonischen Künsten oder praktische Ästhetik I, I*, München, Bruckmann, 1860.
- Serlio Sebastiano e Scamozzi Giovanni D, *Tutte l'opere d'architettura et prospetiva di Sebastiano Serlio, Bolognese*, In Venetia, Apresso G. di F. dè Franceschi, 1619.
- Serlio Sebastiano e Scamozzi Giovanni D, *Tutte l'opere d'architettura di Sebastiano Serlio bolognese. Dove si trattano in disegno, quelle cose, che sono più necessarie all 'architétto : et hora di nuovo aggiunto (oltre il libro delle porte) gran numero di case private nella città, & in villa, et un indice*

- copiosissimo raccolto per via considerationi*, In Venetia, presso Francesco dè Franceschi senese, 1584.
- Serlio Sebastiano, Hart Vaughan e Hicks Peter, *Sebastiano Serlio on architecture*, New Haven, Conn, Yale University Press, 1996.
- Society of Dilettanti, London, Chandler Richard, Revett Nicholas e Pars William, *Ionian antiqivities*, London, Printed by T. Spilsbury and W. Haskell, 1769.
- Sousa Luis d e Murphy James C, *Plans, Elevations, Sections and Views of the Church of Batalha, in the Province of Estremadura in Portugal with the History and Description*, London, Taylor, 1795.
- Spiro Marie, *Critical corpus of the mosaic pavements on the Greek mainland, fourth/sixth centuries, with architectural surveys*, New York, Garland Pub, 1978.
- Stewart Cecil, *Early Christian, Byzantine and Romanesque architecture*, [Place of publication not identified], Longmans, 1959.
- Stoica Liviu, Stoica Gheorghe L e Popa Gabriela, *Castele si cetati din Transilvania. Judetul Cluj = Erdélyi kastélyok és várak : Kolozs megye*, Cluj-Napoca, [s. n.], 2008.
- Stuart James, *The antiqities of Athens 3. 3*, London, Haberkorn, 1794.
- Studi di storia dell'arte in onore di Antonio Morassi, Venezia 1971.*
- Studi di storia dell'arte in onore di Antonio Morassi.*
- Studia Universitas Babeş-Bolyai. Series Historia.*
- Sturm Leonhard C, *Leonhard Christoph Sturms, Vollständige Anweisung, Alle Arten von regularen Pracht-Gebäuden nach gewissen Reguln zu erfinden, auszutheilen und auszuzieren. Benebst Einer gedoppelten Vorstellung der Sechs Ordnungen der Bau-Kunst, in solcher Vollkommenheit und Geschicklichkeit auf alle gebräuchliche Säulen-Weiten, als vorher nie gesehen worden; Daß demnach Dieses Werck des berühmten Nicolai Goldmanns gantzes zweyte Buch ... mit darleget*, Augspurg, Wolff Jeremias, 1716.
- Tagliaventi Ivo, *Viollet-le-Duc e la cultura architéttonica dei revivals*, Bologna, Patron, 1976.
- Teleki Joseph, *Essai sur la foiblesse des esprits-forts*, Augsbourg, 1762.
- Theiner Augustin, *Vetera monumenta Slavorum meridionalium historiam illustrantia*, Zagreb, Romae, Osnabrück, 1875.
- Tordi, Domenico. , Richa, Giuseppe, *Il Padre Giuseppe Richa a San Giovannino e la stampa delle sue notizie storiche sulle chiese fiorentine*, Firenze, Chiari, 1933.

- Tosco Carlo, *Architetti e committenti nel romanico lombardo*, Roma, Viella, 1997.
- Toy Sidney, *A history of fortification from 3000 B.C. to A.D. 1700*, London, Heinemann, 1955.
- Tüdös S. K, *A régi geryeszegi várkastély*, Marosvásárhely, Mentor, 2009.
- Tüdös S. K, *A régi geryeszegi várkastély*, Marosvásárhely, Mentor, 2009.
- Vătășianu Virgil e Porumb Marius, *Istoria artei feudale în Țările Române*, Cluj-Napoca, Centrul de Studii Transilvane, 2001.
- Vătășianu Virgil, *Istoria artei feudale în țările române, vol. I.*, București, Editura Academiei R.P.R, 1959.
- Vătășianu Virgil, Lăzărescu Emil, Dumitrescu Florentina, Musicescu Maria A, Năstase Dumitru, Teodoru Rada, Theodorescu Răzvan, Ulea Sorin e Voinescu Teodora, *Arta pe teritoriul României de la începutul secolului al XVII-lea până în primele decenii ale secolului al XIX-lea*, București, Editura Meridiane, 1970.
- Vignola e Lèveil J.-A, *Traité élémentaire pratique d'architecture; ou, Étude des cinq ordres d'après Jacques Barozzio de Vignole; ouvrage divisé en soixante-douze planches comprenant les cinq ordres avec l'indication des nombres nécessaires au lavis, le tracé des fonctions, etc, et des exemples relatifs aux ordres, composé, dessiné et mis en ordre*, Paris, Garnier frères, 1865.
- Viollet-le-Duc Eugène-Emmanuel, *Dictionnaire raisonné de l'architecture française du XIe au XVIe siècle*, Paris, B. Bance, 1858.
- Viollet-le-Duc Eugène-Emmanuel, *Entretiens sur l'architecture*, Paris, Q. Morel et cie, 1863.
- Vitruvius Pollio e Smith Thomas G, *Vitruvius on architecture*, New York, Monacelli Press, 2003.
- Vitruvius Pollio Marcus e Krinsky Carol H, *De architectura. Nachdruck der kommentierten ersten italienischen Ausgabe von Cesare Cesariano (Como, 1521)*, München, Fink, 1969.
- Vitruvius Pollio, Barbaro Daniel e Carunchio Tancredi, *I dieci libri dell'architettura*, Roma, Bardi, 1999.
- Walpole Horace, *A description of the villa of Mr. Horace Walpole, youngest son of Sir Robert Walpole, Earl of Orford, at Strawberry-Hill near Twickenham, Middlesex*, London, Gregg Press, 1964.
- Wandycz Piotr S, *The price of freedom: a history of East Central Europe from the Middle Ages to the present*, Psychology Press, 2001.
- Wilkins William, *The antiqivities of Magna Graecia*, Cambridge, London, Printed at the University Press, by R. Watts; Longman, Hurst, Orme, and Rees, 1807.
- Wittkower Rudolf e Wittkower Margot, *Born under Saturn; the character and conduct of artists: a documented history from antiquity to the French Revolution*, New York, Random House, 1963.

Zervas Diane F, *Orsanmichele. Documents 1336-1452 = Orsanmichele : documenti 1336-1452*, Modena, F.C. Panini, 1996.

Zervas, Diane Finiello. , Grifoni, Paola, *Orsanmichele a Firenze*, Modena [Italy], F.C. Panini, 1996.

Zillich Heinrich, *Siebenbürgen und seine Wehrbauten*, Königstein im Taunus [u.a.], Langewiesche, 1941.

Zingarelli Nicola, Dogliotti Miro e Rosiello Luigi, *Lo Zingarelli 1994. Vocabolario della lingua italiana*, Bologna, Zanichelli, 1993.

Contribuții

Balogh Jolán, “A renaissance építészet és szobrászat Erdélyben”, in *Magyar Művészet*, pp. 149–153.

Balogh Jolán, “Italienische Pläne und ungarische Bauten der Spätrenaissance”, in *Acta Technica Academiae Scientiarum Hungaricae*, pp. 13–93.

Balogh Jolán, “Studi sulla collezione di sculture del museo di belle arti di Budapest. VI”, in *Acta historiae artium, Budapest*, pp. 211–346.

Balogh Jolantha, “Influssi veneziani nell'arte della Transilvania”, in *Studi di storia dell'arte in onore di Antonio Morassi, Venezia 1971*.

Bălănescu Dana, “Conacul de la Zăgujeni” (în colaborare cu Constantin Zeno Stoiacoviciu), comunicare la Sesiunea Universității de Vest, Facultatea de Istorie, Timișoara, 26 noiembrie 2004.

Bălănescu Dana, “Câteva considerații privind conacele din localitățile Jupa și Valeapai (jud. Caraș-Severin)”, în *Analele Banatului*, IX, Timișoara, 2001/2002, p. 707-715.

Bălănescu Dana, “Mărturii arhitecturale din Banatul de Munte: conacele de la Jupa (Caransebeș), Valeapai (com. Ramna)”, în colaborare cu Constantin Zeno Stoiacoviciu, comunicare la *Sesiunea Națională a Muzeelor de Artă*, Oradea, 3-5 noiembrie 2004.

Benkő, Margaréta, Despre castelele transilvănene cu cornișă crenelată, in *Buletinul Monumentelor Istorice*, Anno XXXIX, nr.1.1970, pp.16–24.

Berényi Maria, “Familia Mocioni”, în: *Almanah. Publicație a Societății culturale a românilor din Budapesta*, Budapesta, 2000, p. 137 - 143.

Colta Elena Rodica, “Bibliotecile familiei Mocioni din castelele de la Căpâlnaș și Bulci”, în: *Ziridava, volumul XVIII*, Arad, 1993, p. 365 - 384.

Colta Elena Rodica, “Preocupările bibliofile ale familiei Mocioni”, în: *Simpozion. Comunicările celui de al XVII-lea simpozion al cercetărilor români din Ungaria*, Giula, 2008, p. 65 - 84.

Gerecze Péter, “A műemlékek helyrajzi jegyzéke és irodalma”, in *Magyarország műemlékei*.

Kovács András, “Arhitecți italieni în Transilvania în cursul secolelor al XVI-lea și al XVII-lea (Architetti italiani in Transilvania nel corso del XVI e XVII secolo)”, in *Studia Universitas Babeș-Bolyai. Series Historia*.

Kovács András, “Artisti del settentrione italiano in Transilvania nella prima metà del Seicento”, in Sabău Nicolae (ed.), *Maestri Ticinesi in Transilvania tra cinquecento e settecento*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2007, pp. 29–49.

Rados Jenő, “Magyar kastélyok”, in *Magyarország művészeti emlékei. Szerk.*, pp. 16–32.

Sabău Nicolae, “Teme iconografice în sculptura figurativă laică din Transilvania în perioada barocă”, in *Monumente istorice și de artă. Revista muzeelor și monumentelor, București*.

Resurse on-line

Bíró József, “A bonczhidai Bánffy-kastély”, <http://mek.oszk.hu/08700/08701>.

Emlyn Henry, “A proposition for a new order in architecture With rules for drawing the several parts. By Henry Emlyn, of Windsor”, http://find.galegroup.com/ecco/infomark.do?contentSet=ECCOArticles&docType=ECCOArticles&bookId=1448500300&type=getFullCitation&tabID=T001&prodId=ECCO&docLevel=TEXT_GRAPHICS&version=1.0&source=library&userGroupName=norm94900.

Foulis Robert, “A catalogue of pictures, composed and painted chiefly by the most admired masters of the Roman, Florentine, Parman, Bolognese, Venetian, Flemish, and French schools. In which many of the most capital are illustrated by descriptions, and critical remarks. Humbly offered to the impartial examination of the public, By Robert Foulis. In three volumes”, http://0-find.galegroup.com.biblio.eui.eu/ecco/infomark.do?contentSet=ECCOArticles&docType=ECCOArticles&bookId=1738300200&type=getFullCitation&tabID=T001&prodId=ECCO&docLevel=TEXT_GRAPHICS&version=1.0&source=library&userGroupName=europeo.

http://www.academia.edu/2649314/Symbols_Virtues_Representation._The_Early_Modern_Town_Hall_of_Kolozsvar_as_a_Medium_of_Display_for_Municipal_Government.

Knight Richard P, “The landscape a didactic poem. In three books. Addressed to Uvedale Price, Esq. By R.P. Knight”, http://find.galegroup.com/ecco/infomark.do?contentSet=ECCOArticles&docType=ECCOArticles&bookId=0656600400&type=getFullCitation&tabID=T001&prodId=ECCO&docLevel=TEXT_GRAPHICS&version=1.0&source=library.

Langley Batty e Langley T, “Gothic architecture, improved by rules and proportions. In many grand designs of columns, doors, windows, chimney-pieces, arcades, colonades, porticos, umbrellos, temples, and pavillions &c. With plans, elevations and profiles; geometrically explained. By B. & T. Langley. To which is added an historical dissertation on Gothic architecture”, http://find.galegroup.com/biblio.eui.eu/ecco/infomark.do?contentSet=ECCOArticles&docType=ECCOArticles&bookId=1711400600&type=getFullCitation&tabID=T001&prodId=ECCO&docLevel=TEXT_GRAPHICS&version=1.0&source=library&userGroupName=europeo.

Monumenteuitate, “Gornești - Teleki”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/235/Gornesti-Teleki>.

Price Uvedale, “An essay on the picturesque, as compared with the sublime and the beautiful ; and, on the use of studying pictures, for the purpose of improving real landscape, by Uvedale Price, Esq”, <http://galenet.galegroup.com/servlet/ECCO?c=1&stp=Author&ste=11&af=BN&ae=T033397&tiPG=1&dd=0&dc=f1c&docNum=CW106466742&vrsn=1.0&srchtp=a&d4=0.33&n=10&SU=0LRL+OR+0LRI&locID=ureginalib>.

Rees Joachim, “Die enzyklopädischen Europareisen der politischen Funktionsträger des Alten Reichs: Praktizierter Kulturtransfer 1750-1800”, <http://www.zeitenblicke.de/2002/02/rees/index.html>.

Savage James e Hume Joseph, “Observations on style in architecture with suggestions on the best mode of procuring designs for public buildings and promoting the improvement of architecture, especially in reference to a recommendation in the report of the commissioners on the designs for the new Houses of Parliament”, <http://www.jstor.org/stable/60206499>.

Articole

Anderson Christy, “Live words and experience in early modern architecture”, *Artistic practices and cultural transfer in early modern Italy / ed. by Nebahat Avcioglu and Allison Sherman*, 2015, pp. 77–87.

- B S, A. C., „Patru castele din Bistrita-Nasaud au fost vizitate de doi turisti care le-au cautat istoria timp de 22 de zile. Afla care este secretul castelului familiei Wesselenyi din Chiochis”, *Mesagerul de Bistrita-Nasaud*, april 2014.
- Bannister Turpin C, “The Constantinian Basilica of Saint Peter at Rome”, *Journal of the Society of Architectural Historians / Society of Architectural Historians*, 1968, pp. 3–32.
- Berzeviczy Alberto, “Corvina. Rivista di scienze, lettere ed arti della societa ungherese- italiana Mattia Corvino”, *Edizione della Societa Mattia Corvino, Tipografia Franklin, Budapest 1936, XXIX-XXX/XV*, 1936.
- Branner Robert, “A note on gothic architects and scholars”, *The Burlington magazine / ed. Benedict Nicolson*, 1957, pp. 372–375.
- Burnichioiu I e Rusu A. A, “Medieval floor mosaics at Bizere monastery a brief survey”, *Transylv. Rev. Transylvanian Review*, no. 20/2, 2011, pp. 3–13.
- Carpo Mario, “How do you imitate a building that you have never seen? Printed images, ancient models, and handmade drawings in Renaissance architectural theory”, *Zeitschrift für Kunstgeschichte*, 2001, pp. 223–233.
- Cashman N, “Slide Sources for Medieval Architecture”, *Visual Resources*, no. 3/1, 1983, pp. 65–74.
- Clark, H. F, “Eighteenth century elysiums. The rôle of "association" in the landscape movement”, *England and the mediterranean tradition / ed. by the Warburg and Courtauld Institutes, University of London*, 1945, pp. 154–178.
- Cordos, Alin, „Castelul conților Teleki de la Posmuș ar putea fi reabilitat doar pe bani europeni”, *Mesagerul de Bistrița-Năsăud*, 2012.
- Coulson Charles, “Cultural realities and reappraisals in English castle-study”, *Journal of Medieval History*, no. 22/2, 1996, pp. 171–207.
- Creighton O. H e Higham R. A, “Castle studies and the ‘landscapè agenda’”, *Landscape History*, no. 26/1, 2004, pp. 5–18.
- Creighton Oliver, “Castle studies and the European medieval landscape: traditions, trends and future research directions”, *Landscape History*, no. 30/2, 2009, pp. 5–20.
- Dr. Florio Banfi, “Olasz katonai építészek Erdélyben”, *Erdélyi Múzeum*, 7-12, 1932, p.298.

- Ecsedy Anna, “Zur Wanderungsgeschichte einer zerfallenen Serie von barocken Gartenstatuen in Ungarn: Ideen und Angaben”, *Acta Historiae Artium Acta Historiae Artium*, no. 47/1, 2006, pp. 221–270.
- Ecsedy Anna, “Zur Wanderungsgeschichte einer zerfallenen Serie von barocken Gartenstatuen in Ungarn: Ideen und Angaben”, *Acta Historiae Artium Acta Historiae Artium*, no. 47/1, 2006, pp. 221–270.
- Farbaky Péter, “Florence and/or Rome? The origins of early Renaissance architecture in Hungary”, *Italy and Hungary / ed. by Péter Farbaky and Louis A. Waldman*, 2011, pp. 345–367.
- Farioli Campanati Raffaella, “Il pavimento di San Marco a Venezia e i suoi rapporti con l'Oriente”, *I mosaici*, 1997, pp. 11–19.
- Frankl Paul, “The secret of the mediaeval masons. With an explanation of Stornaloco's Formula von Erwin Panofsky”, *The art bulletin / ed. John Shapley [u.a.]*, 1945, pp. 46–64.
- Gelli Giovanni B, “Vite d'artisti, ed”, *Girolamo Mancini in Archivio storico italiano*, no. 5, 1896, pp. 32ff.
- Janvier-Badosa Sarah, Beck Kévin, Brunetaud Xavier e Al-Mukhtar Muzahim, “Historical Study of Chambord Castle: Basis for Establishing the Monument Health Record”, *International Journal of Architectural Heritage*, no. 7/3, 2013, pp. 247–260.
- Julean Ionut, “Coplean - destinul unei familii, destinul unui castel. o istorie radiografiată”, *Logia*, no. 13, 2010.
- Kalina Pavel, “European Diplomacy, Family Strategies, and the Origins of Renaissance Architecture in Central and Eastern Europe”, *Artibus et historiae*, 60, 2009, p.173.
- Kitzinger Ernst, “The role of miniature painting in mural decoration”, *The place of book illumination in Byzantine art / [di] Kurt Weitzmann ... Art Museum, Princeton University*, 1975, pp. 99–142.
- Kostof Spiro, “A history of architecture: settings and rituals”, *New York: Oxford*, 1995.
- Krautheimer Richard, “Introduction to an Iconography of medieval architecture“, *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes / ed. E. H. Gombrich [u.a.]*, 1942, pp. 1–33.
- Krautheimer Richard, “The Carolingian revival of early Christian architecture”, 1942.
- Losonti Aurel, “Cronica castelului medieval Bánffy din Bontida, judetul Cluj”, *Revista muzeelor si monumentelor. Seria Monumente istorice si de arta / Consiliul Culturii si Educatiei Socialiste. Seria Monumente istorice si de arta*, 1981, pp. 67–79.

- Matthiae Guglielmo, “Componenti del gusto decorativo cosmatesco”, *Rivista dell'Istituto Nazionale d'Archeologia e Storia dell'Arte / Istituto Nazionale d'Archeologia e Storia dell'Arte <Roma>*, 1952, pp. 249–281.
- Miklósik Elena, Colecții în colecția de artă a Muzeului Banatului, Timișoara, Editura BRumar, 2001, pp. 9, 14-15. Miklósik Elena, Portrete anonime bănațene din secolul al XVIII-lea în colecția de artă a Muzeului Banatului, în: *Analele Banatului. Artă, seria nouă, volumul III*, 1998, pp. 199 - 234.
- Miklósik Elena, Dispersata galerie de portrete a familiei Karátsonyi din Banloc, în: *Analele Banatului. Artă, seria nouă, volumul IV*, 1999-2002, pp. 243 - 270.
- Miller Naomi, “The architecture of Castles. A visual guide”, *History of European Ideas*, no. 7/6, 1986, pp. 687–688.
- Nesselrath Arnold, “I libri di disegni di antichità. Tentativo di una tipologia”, *Dalla tradizione all'archeologia*, 1986, pp. 87–147.
- Olstead Myra, “Lancelot at the Grail Castle”, *Folklore*, no. 76/1, 1965, pp. 48–57.
- Opreșcu Marcela, Statuile parcului din Banloc - un trecut prezent, în: *Analele Banatului. Artă, seria nouă, volumul IV*, 1999-2002, pp. 271 - 286.
- Pevsner Nikolaus, “Terms of architectural planning in the Middle Ages”, *Journal of the Warburg and Courtauld Institutes / ed. E. H. Gombrich [u.a.]*, 1942, pp. 232–237.
- Sabau Nicolae, “Castelul Haller din Coplean (judetul Cluj)”, *Revista muzeelor si monumentelor. Seria Monumente istorice si de arta / Consiliul Culturii si Educatiei Socialiste. Seria Monumente istorice si de arta*, 1983, pp. 80–87.
- Salge Christiane, “The reception of the De Rossi books in eighteenth-century Germany and Austria”, *Studio d'architettura civile / a cura di Aloisio Antinori*, 2013, pp. 165–183.
- Samson Ross, “The Merovingian nobleman's home: castle or villa?”, *Journal of Medieval History*, no. 13/4, 1987, pp. 287–315.
- Schumann Ulrich M, “A Renaissance consciously unconscious? Heinrich Hübsch and the round-arch style ("Rundbogenstil")”, *Le XIXe siècle et l'architecture de la Renaissance / sous la dir. de Frédérique Lemerle, Yves Pauwels et Alice Thomine-Berrada*, 2010, pp. 153–163.
- Schumann Ulrich M, “A Renaissance consciously unconscious? Heinrich Hübsch and the round-arch style ("Rundbogenstil")”, *Le XIXe siècle et l'architecture de la Renaissance / sous la dir. de Frédérique Lemerle, Yves Pauwels et Alice Thomine-Berrada*, 2010, pp. 153–163.

- Strîmbu Mihaela, “Consideratii privind arhitectura castelului Bánffy din Bontida, judetul Cluj”, *Revista muzeelor si monumentelor. Seria Monumente istorice si de arta / Consiliul Culturii si Educatiei Socialiste. Seria Monumente istorice si de arta*, 1981, pp. 80–82.
- Viganò Marino, “Architetti militari e maestranze lombarde in Ungheria tra XV e XVI secolo”, *Arte lombarda / ISAL, Istituto per la Storia dell'Arte Lombarda*, 2004, pp. 118–127.
- Willard Henry M eConant K. J, “A project for the graphic reconstruction of the romanesque abbey at Monte Cassino”, 1935.
- Zador Anna, “Il ritorno al palladianesimo nel tardo ottocento ungherese”, *Bollettino del Centro Internazionale di Studi di Architettura Andrea Palladio / Centro Internazionale di Studi di Architettura Andrea Palladio <Vicenza>*, 1968, pp. 85–96.
- Zador Anna, “La penetrazione delle forme palladiane in Ungheria”, *Bollettino del Centro Internazionale di Studi di Architettura Andrea Palladio / Centro Internazionale di Studi di Architettura Andrea Palladio <Vicenza>*, 1966, pp. 134–150.
- Zoran Marcov, Ciprian Glăvan, Istorica familiei Nikolics redată într-un document din colecția Muzeului Banatului, în *Analele Banatului, SN, Arheologie-Istorie, XVIII, Cluj-Napoca*, 2010, pp. 173-183.
- Zoran Marcov, Baronul Fedor Nikolics de Rudna (1836-1903), în *Oameni, tradiții, evenimente din Banatul de câmpie, V, Timișoara*, 2011, pp. 7-15.

Prevederi legislative

Carta internazionale sulla conservazione ed il restauro dei monumenti e dei siti detta Carta di Venezia (1964), 1964.

Teze

- Abrahamse, Dorothy Zani de Ferranti, “Hagiographic sources for Byzantine cities. 500-900 A.D”, University Microfilms, 1974.
- Bordás Beáta, “Castele eclecticice din Transilvania (1840-1918). Comitatele Cluj, Turda-Arieș și Alba Inferior”; PhD, Universitatea Babeș-Bolyai, 2013.

- Frast Anna, “Teleki József (1738- 1796): Kavalierstour eines ungarischen Grafen ins aufgeklärte Europa. Überlegungen zu seiner Mittlertätigkeit im Kulturtransfer”; Magistra der Philosophie, Universität Wien, 2008.
- Hernandez Antonio, “Grundzüge einer Ideengeschichte der französischen Architekturtheorie von 1560-1800”, National-Zeitung, 1972.
- Huppert Ann C, “The archaeology of Baldassarre Peruzzi's architectural drawings”, 2001.
- Johnson June G, Serlio Sebastiano e Polybius, “Sebastiano Serlio's treatise on military architecture (Bayerische Staatsbibliothek, Munich, Codex icon. 190)”, 1984.
- Kovács András, “Construcții patronate de Gabriel Bethlen”; PhD, Universitatea "Babeș-Bolyai", 1984.
- Milea Andreea Paraschiva, “Grădini istorice în Transilvania”; PhD, Universitatea Babeș-Bolyai, 2011.
- Orbán János, “Patronajul artistic al contelui Teleki Samuel”; PhD, Universitatea Babeș-Bolyai, 2012.
- Rusu Adrian A, “Cetăți din Voievodatul Transilvaniei (sec. XI-XIV)”; Phd thesis, Universitatea din Cluj-Napoca, 1987.

Hărți

- Arcanum Adatbázis Kft, *Military surveys of the Habsburg Empire*, Austrian State Archives, Hungarian National Archives.

Conference Proceedings

- Antinori Aloisio (ed.), *Studio d'architettura civile. Gli atlanti di architettura moderna e la diffusione dei modelli romani nell'Europa del Settecento*, 2013.
- Arciszewska Barbara (ed.), *The Baroque villa. Suburban and country residences c. 1600-1800*, [Wilanów], Wilanów Palace Museum, 2009.
- Associazione italiana per lo studio e la conservazione del mosaico, Colloquio, Angelelli Claudia, Italy, Ministero per i beni e le attività culturali. e Consiglio nazionale delle ricerche (eds.), *Atti del XVI Colloquio dell'Associazione italiana per lo studio e la conservazione del mosaico. (Palermo, 17-19 marzo 2010, Piazza Armerina, 20 marzo 2010)*, Tivoli (Roma), Scripta manent, 2011.
- Borsook Eve, Gioffredi Superbi Fiorella. e Pagliarulo Giovanni. (eds.), *Medieval mosaics. Light, color, materials*, Cinisello Balsamo, Milano, Silvana Editoriale, 2000.

- Convegno internazionale sui parchi e giardini storici, Lapi Ballerini Isabella e Medri Litta. (eds.), *Artifici d'acque e giardini. La cultura delle grotte e dei ninfei in Italia e in Europa : atti del V Convegno internazionale sui parchi e giardini storici*, Firenze, Centro Di, 1999.
- Docci Mario, Cigola Michela, Fiorucci Tiziana, Università degli studi di Roma "La Sapienza" e Dipartimento di rappresentazione e rilievo. (eds.), *Il disegno di progetto. Dalle origini al XVIII secolo : atti del Convegno, Roma, 22-24 aprile 1993*, Roma, Gangemi, 1997.
- Farbaky Péter e Waldman Louis A. (eds.), *Italy & Hungary. Humanism and art in the Early Renaissance*, [Firenze], Villa I Tatti, 2011.
- Lemerle Frédérique, Pauwels Yves, Thomine-Berrada Alice, Centre d'études supérieures de la Renaissance e Institut national d'histoire de l'art (eds.), *Le XIXe siècle et l'architecture de la Renaissance*, Paris, Picard, 2010.
- Peruzzi Baldassare e Parronchi Alessandro (eds.), *Trattato di architettura militare*, Firenze, Gonnelli, 1982.
- Piazza Stefano (ed.), *La circolazione dei modelli a stampa nell'architettura di età moderna*, Palermo, Caracol, 2013.
- Polacco Renato. (ed.), *Storia dell'arte marciiana. I mosaici : atti del convegno internazionale di studi : Venezia, 11-14 ottobre 1994*, Venezia, Marsilio, 1997.

Materiale on-line

- Babeș Vincent, Majaru Anca, Chira Cristina, „Săcuieni - Stubenberg”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/123/Sacuieni-Stubenberg> (2 février 2015).
- Bara Júlia, „Castelul Rákóczi-Bánffy, Urmeniș”, <http://enciclopediavirtuala.ro/monument.php?id=353> (27 janvier 2015).
- Both Ștefan, „Au lăsat Germania pentru a se muta într-un castel aflat în paragină, la Rudna. Domeniul nobiliar a aparținut familiei Nikolici”, http://adevarul.ro/locale/timisoara/rudna-nikolici-1_5213734cc7b855ff56f6be56/index.html (1 mai 2015).

Castel în Transilvania, „Castelul Apor din Turia”,

http://www.castelintransilvania.ro/press/?lang=ro&page=article&spage=show&idpress_pagenr=30&idpress_article=114 (6 mars 2015).

Castel în Transilvania, „Castelul Stubenberg, Săcuieni”,

<http://www.kastelyerdelyben.ro/?lang=ro&page=castle&spage=show&idcastle=10> (2 février 2015).

Castel în Transilvania, „Micăsasa, Castelul Brukenthal”, <http://22zile.castelintransilvania.ro/?p=208> (24 mars 2015).

Chira Cristina, „Comlod - Wesselényi”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/57/Comlod-Wesselenyi> (4 février 2015).

Chira Cristina, „Coplean - Haller”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/287/Coplean-Haller> (4 mars 2015).

Cioica Iulia, Panțir Mădălina, Martinciuc Mădălina, „Cisteiu de Mureș - Mikes”,

<http://monumenteuitate.org/ro/monument/81/Cisteiu-de-Mures-Mikes> (23 janvier 2015).

Cojocaru Adrian, „Castelul Haller – Garbou, Romania”, <http://www.dreamdestinations.ro/castelul-haller-din-garbou-salaj-romania-10015/> (18 mars 2015).

Cosnean Letiția, „Buia: Castelul Bolyai O curte nobiliară condamnată la dispariție”,

<http://simpara.ro/BUIA:-Castelul-Bolyai--370.htm> (21 mars 2015).

Dobrotă Ana-Maria, Negoită Roxana, Vasile Adina, Gavrilenco Olga, Medeleanu Andra, Obancea Victor, Pascu Eduard, Toader Diana et Alexandra Stoica, „Boiu - Bethlen”,

<http://monumenteuitate.org/ro/monument/191/Boiu-Bethlen> (13 mars 2015).

Enciclopedia României, „Coasta (Cluj)”, http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Coasta_%28Cluj%29 (5 mars 2015).

Fărcaș Smaranda, „Un castel din Mureș e scos la vânzare la prețul de 1,6 milioane de euro”,

http://www.realitatea.net/un-castel-din-mures-e-scos-la-vanzare-la-pretul-de-1-6-milioane-de-euro_699524.html (13 mars 2015).

Frugoni C., „Arti liberali e meccaniche”, http://www.treccani.it/enciclopedia/arti-liberali-e-meccaniche_%28Enciclopedia-dell%27-Arte-Medievale%29/ (20 mai 2015).

Fülöp Zsuzsanna, „Castelul Bethlen, Bahnea”, <http://enciclopediavirtuala.ro/monument.php?id=404> (12 mars 2015).

Grupul PONT, „Turea – Conacul Bánffy”, <http://22zile.castelintransilvania.ro/?p=57> (5 mars 2015).

Leca Irina, „Sâmbăta de Jos - Brukenthal”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/37/Sambata-de-Jos-Brukenthal> (22 janvier 2015).

Leca Irina, „Jibou - Wesselényi”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/274/Jibou-Wesselenyi> (18 mars 2015).

Leca Irina, „Livada - Vécsey”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/215/Livada-Vecsey> (17 mars 2015).

Lengyel Peter, „Castelul-cetate Kornis, Szentbenedek – Mănăstirea”, <https://peterlengyel.wordpress.com/2013/08/03/castelul-cetate-kornis-szentbenedek-manastirea/> (23 février 2015).

Level Laszlo, „Rápolthy-Daniel castelul”, <http://www.landinromania.com/ro.html> (11 mars 2015).

Majaru Anca, „Valeapai - Atanasievici”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/45/Valeapai-Atanasievici> (10 février 2015).

Majaru Anca, „Zăgujeni - Jakabffy - Juhász”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/47/Zagujeni-Jakabffy-Juhasz> (10 février 2015).

Majaru Anca, Chira Cristina, Arsintescu Tudor et Leca Irina, „Patru resedinte nobiliare din Budila (I) - Mikes”, <http://monumenteuitate.blogspot.it/2010/09/patru-resedinte-nobiliare-din-budila-i.html#.VdOBIPntmkr> (6 février 2015).

Majaru Anca, „Bulci - Mocioni”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/39/Bulci-Mocioni> (15 janvier 2015).

Majaru Anca, Ignea Flavius Sebastian, Chira Cristina, „Clopodia - Nyéky-Wekerle”,
<http://www.monumenteuitate.org/index.php?ro/monument/66/Clopodia-Petala> (26 mars 2015).

Mediafax, „Castelul "Lázár Imre" din Sărata, vândut la preț redus italienilor”,
http://www.realitatea.net/castelul-l-z-r-imre-din-sarata-vandut-la-pret-reduc-italienilor_936457.html (5 février 2015).

Muntean Dacian, „Castelul Nopcsa Săcel”, <http://sediudrz.wix.com/nopcsa#!castelul/c21nl> (11 mars 2015).

Mureș ghid de cazare, „Castelul Huszar- Apalina”,
http://mures.ghidcazareromania.ro/obiective_turistice_mures_reghin/castelul-huszar--apalina.html (13 mars 2015).

Mureș ghid de cazare, „Corunca Castelul Tolddlagy”,
http://mures.ghidcazareromania.ro/obiective_turistice_mures_corunca/castelul-toldalagi--corunca.html (16 mars 2015).

Our Heritage, „Ansamblul castelului Gyulay Ferencz, Mintia”,
<http://www.ourheritage.ro/monumente/ansamblul-castelului-gyulay-ferencz/> (10 mars 2015).

Our Heritage, „Castelul Weselleny, Obreja”, <http://www.ourheritage.ro/monumente/castelul-weselleny/>
(23 janvier 2015).

Our Heritage, „Fostul castel Tobias, Boarta”, <http://www.ourheritage.ro/monumente/fostul-castel-tobias/>
(21 mars 2015).

Palconi Alexandra, „Castelul Contelui de Mercy din Carani”, <http://prinbanat.ro/castelul-contelui-de-mercy-din-carani/> (26 mars 2015).

Palconi Alexandra, „Conacul Gudenus din Gad”, <http://prinbanat.ro/conacul-gudenus-din-gad/> (26 mars 2015).

Plaiiașu Ciprian, „Dacă un monument a aparținut unui criminal de război, credeți ar trebui demolat? Cazul castelului Bay”, adevarul.ro/cultura/istorie/daca-monument-apartinut-unui-criminal-razboi-

credeti-trebuie-demolato-cazul-castelului-bay-1_50ba07727c42d5a663b0d681/index.html (20 mars 2015).

Plăiașu Ciprian, „Ne vindem istoria doar ca să scăpăm de răspundere - Castelul din Pribilești”, http://adevarul.ro/cultura/istorie/ne-vindem-istoria-doar-scapam-raspundere---castelul-pribilesti-1_50b9ff367c42d5a663aec5bc/index.html (12 mars 2015).

Plăiașu Ciprian, „Palatul de la Cisteiu de Mureș –un monument aproape mort”, http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/palatul-cisteiu-mures-un-monument-aproape-mort (23 janvier 2015).

Postăvaru Iozefina, „Cazul Castelului Bethlen din Boiu- Țopa”, <http://art-historia.blogspot.it/2009/01/cazul-castelului-bethlen-din-boiu-opa.html> (16 mars 2015).

Raluca Bărbulescu, Cristina Chira, „Ocna Mureș (Uioara de Sus) - Teleki”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/94/Ocna-Mures-Uioara-de-Sus-Teleki> (2 février 2015).

Schiff Peter, „Mercydorf 1734- 1934”, <http://www.dvhh.org/mercydorf/Mercydorf-1734-1934-Peter-Schiff/#II-SETTLEMENT-C> (26 mars 2015).

Stoica Alexandra, „Budila - Béldi Pál”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/30/Budila-Beldi-Pal> (6 février 2015).

Stoica Alexandra, „Filia - Ferencz-Boda”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/186/Filia-Ferencz-Boda> (6 mars 2015).

Stoica Alexandra, „Mărtiniș - Ugron”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/163/Martinis-Ugron> (9 mars 2015).

Stoica Alexandra, „Racoș - Sükösd-Bethlen”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/36/Racos-Suekoesd-Bethlen> (10 février 2015).

Stoica Alexandra, „Sântimbru - Henter”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/167/Santimbru-Henter> (10 mars 2015).

Stoica Alexandra, „Turia - Apor”, <http://monumenteuitate.org/ro/monument/244/Turia-Apor> (6 mars 2015).

Suzana More Heitel, „Curtea nobiliară de la Râu de Mori”, <http://www.simpara.ro/R%C3%A2u-de-Mori:-Curtea-C%C3%A2nde--537-tilor-220.htm> (11 mars 2015).

Szász Anikó, „Castelul Din Gilău”, <http://referinte.transindex.ro/enciclopedie/monument.php?id=414> (22 janvier 2015).

Timonea Dorin, „Castelul din Cisteiu de Mureș, monument distrus ireversibil. A fost furat bucată cu bucată”, http://adevarul.ro/locale/alba-iulia/castelul-cisteiu-mures-monument-distrus-ireversibil-fost-furat-bucata-bucata-1_52832a9fc7b855ff56ed1326/index.html (23 janvier 2015).

Tribuna, „Cum dispare moștenirea Brukenthal...”, <http://www.tribuna.ro/stiri/actualitate/cum-dispare-mostenirea-brukenthal-68897.html> (24 mars 2015).

True Romania, „Sângeorgiu de Mureș castle”, <http://surprising-romania.blogspot.it/2010/02/sangeorgiu-de-mures-castle.html> (16 mars 2015).

Visit Romania, „Castelul Apor din Abuș”, <http://visitromania.info.ro/site/castel-apor-abus/> (12 mars 2015).

Welcome to Romania, „Gârbău, Conacul Lészay”, http://www.welcometoromania.ro/DN1f_Zalau_Cluj/DN1f_Zalau_Cluj_Garbau_Conacul_Leszay_r.htm (5 mars 2015).

Welcome to Romania, „Gheghie, Castelul Zichy”, http://www.welcometoromania.ro/E60_Oradea_Cluj/E60_Oradea_Cluj_Gheghie_Castelul_Zichy_r.htm (4 février 2015).

Welcome to Romania, „Medieșu Aurit, Conacul Boros”, http://www.welcometoromania.ro/DN1c_Halmeu_Rastoci/DN1c_Halmeu_Rastoci_Mediesu_Aurit_Conacul_Boros_r.htm (17 mars 2015).

Wikipedia, „Castelul Banloc”, http://ro.wikipedia.org/wiki/Castelul_Banloc (24 mars 2015).

Documentare Fotografică